

Annika Lukula

Sosionomi sekoittamassa arkirutiineja

Erilaiset koulutunnit ryhmätyöskentelyä tukemassa

Opinnäytetyö

KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Marraskuu 2010

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Sosiaali- ja terveysalan yksikkö	Aika Lokakuu 2010	Tekijä/tekijät Annika Lukula
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi SOSIONOMI SEKOITTAMASSA ARKIRUTIINEJA Erilaiset koulutunnit ryhmytyöskentelyä tukemassa		
Työn ohjaaja Anne Jaakonaho		Sivumäärä 32+27
Työelämäohjaaja Malla Eisala ja Hanna Kotala		
<p>Sosionomi sekoittamassa arkirutiineja -projektin lähtökohtana oli toteuttaa Pälkäneen Kostian koulun neljännen luokan ja kolmos-nelosluokan erityisoppilaille luokkahenkeä tukevaa toimintaa. Idea lähti käyntiin syyskuussa 2009 ja sitä hiottiin aina tammikuun 2010 alkupäiviin saakka, minkä jälkeen käytännön toteutuksena toteutettiin oppilaille kolme interventiota, jotka sisälsivät erilaisia harjoitteita.</p> <p>Näiden harjoitteiden tarkoituksena oli laajentaa oppilaiden näkökulmia kohdata toisia oppilaita harjoitteita tehdessä. Ne ohjasivat oppilaita kokeilemaan ja toteuttamaan uusia toimintamalleja. Toimintamallien opettelu lähtökohtana oli yhteistoiminnallinen oppiminen, jonka perustana on yhdessä oppiminen. Taustalla näkyi sosiaalipedagoginen ja inkluusivinen ajattelu työskennellä oppilaiden kanssa kohti avoimempaa ja hyväksyvämpää luokkahenkeä.</p> <p>Sosionomi sekoittamassa arkirutiineja -projekti oli lyhytkestoinen, mutta antoi oppilaille uusia kokemuksia yhdessä tekemisestä ja erilaisuudesta. Opettajille projekti antoi uuden näkökulman havainnoida oppilaita ja vuorovaikutusta hieman sivusta.</p> <p>Opinnäytetyön tekijälle projekti tarjosi mahdollisuuden kehittää ohjaajan taitoja sekä suunnitella moniammatillisessa työryhmässä projektia. Projekti antoi myös näkökulman siihen, mitä tarpeita koulumaailmassa on sosiaalisen kanssakäymisen opetteluun ja mitä mahdollisuuksia koululaitos itse voisi tarjota oppilailleen.</p>		
Asiasanat Inkluusio, sosiaalipedagogiikka, yhteistoiminnallinen oppiminen		

ABSTRACT

CENTRAL OSTROBOTHNIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	Date October 2010	Author Annika Lukula
Degree programme Social Services		
Name of thesis <i>Bachelor of Social Services Mixing Everyday Routines. Different School Lessons Supporting Group Work.</i>		
Instructor Anne Jaakonaho		Pages 32+27
Supervisor Malla Eisala and Hanna Kotala		
<p>Bachelor of Social Services Mixing Everyday Routines -project was to implement educational activities at Pälkäne Kostian School among fourth grade pupils and third-fourth grade pupils in a special class. The aim was to promote good classroom atmosphere. Idea got started in September 2009 and it was fine-tuned until the early January 2010, after which the practical implementation of three interventions were carried out for pupils including a variety of drills.</p> <p>These exercises were designed to expand students' perspectives to meet other students doing exercises, which guided the students to experiment and implement new operating models. The starting point was to learn how to practise co-operative learning, which is based on shared learning. At the background the social and pedagogical thinking was reflected inclusive work with students toward a more open and accepting class spirit.</p> <p>Bachelor of Social Services Mixing Everyday routines -project was of short duration, but gave the students new experiences together, and diversity of the individuals. Project gave the teachers a new perspective to observe and identify students from a distance.</p> <p>The author of this thesis project had a chance to increase her guidance skills and to design the project in a multi-professional team. The project also gave a perspective on what the needs are in the school world when we think of learning social interaction and what educational opportunities the school itself could offer students.</p>		
Key words co-operative learning, inclusion, social pedagogy		

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	1
2	PROJEKTIN SUUNNITTELUPROSESSI	5
3	PROJEKTIN KEHITTÄMISALUEEN LÄHTÖKOHDAT	7
3.1	Yhteistoiminnallinen oppiminen	7
3.2	Hyvinvoiva luokka toiminta-ajatuksena	8
4	PROJEKTIN TOTEUTUS	12
4.1	Tutustuminen oppilaisiin ja alkutilanteen kartoitus	12
4.2	Ensimmäinen interventio, johdatusta ryhmätyöskentelyn tavoitteisiin	13
4.3	Toinen interventio, metsäpäivä	16
4.4	Viimeinen interventio, kokoamista ja vahvuuksien hahmottamista	18
4.5	Seurantalomakkeet ja palautteen keruu	20
4.6	Palautekeskustelut	20
5	PROJEKTIN ARVIOINTI	22
5.1	Projektisuunnitelman toteutumisen arviointi	22
5.2	Interventioissa ja niiden välillä tapahtuneen ryhmäkäyttäytymisen arvioiminen arviointilomakkeiden kautta	23
5.3	Opettajien teemahaastattelun kautta projektin tuloksellisuudesta	24
5.4	Oppilaiden palautteet projektista	26
5.5	Työskentelyprosessin arviointi ja tulokset	26
5.6	Projektin tulosten itsearviointi	27
6	POHDINTA	29
	LÄHTEET	31
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Idea tehdä projektiopinnäytetyö muhi mielessäni kesällä 2009, mutta silloin en vielä osannut ajatella, missä voisin toteuttaa jonkinlaisen projektin. Tein esiselvitystyötä ja kyselin eri mahdollisuuksia. Syyskuussa 2009 soitin erityisluokanopettaja Malla Eisalalle, joka kiinnostui ideasta. Malla koki luokkansa tarvitsevan jotakin toiminnallista yhteistoimintaa, jonka puitteista lähdimme ideoimaan mitä mahdollisesti opinnäytetyöni voisi pitää sisällään. Malla toi esiin vaihtoehdon, että ottaisimme projektiin mukaan myös Kostian koulun neljännen luokan, joka toimi tiiviisti yhteistyössä Mallan erityisluokan kanssa.

Sosionomi sekoittamassa arkirutiineja -projektin toimintaympäristö on Pälkäneen Kostian koulu, neljäsluokka ja kolmos-nelosluokan erityisluokka. Luokat opiskelevat osan aikaa yhdessä yhtenä luokkana ja osan aikaa omina luokkinaan tai pienryhmissä. Luokanopettaja Hanna Kotala ja erityisluokanopettaja Malla Eisala toteuttavat opetuksessaan osallistavan opetuksen mallia eli inklusioon perustuvaa ajatusta, jossa keskeisinä ajatuksina ovat joustavat, kaikkien oppilaiden osallisuutta korostavat opiskelujärjestelyt.

Opettajien ja koulunkäyntiavustajien jokapäiväisen havainnoinnin perusteella oppilailla oli lukuvuoden alussa havaittavissa ongelmia ryhmääntymisessä ja hyvässä luokkahengessä. Oppilailla oli vaikeuksia ratkaista tilanteita itsenäisesti. Itse havainnoijana pääsin lukukauden lopussa arvioimaan luokkien tilannetta, jolloin huomasin samoja ongelmia. Erityisesti esille nousivat luokkien jakaantuminen pikkuryhmiin sekä oppilaisiin, jotka eivät kuuluneet mihinkään ryhmään. Luokassa oli havaittavissa muutamia vahvempia persoonia, jotka usein olivat esillä enemmän kuin muut.

Projektia arvioitiin niin opettajien kuin ammattikorkeakoulun puolelta. Tämän avulla hioutui projektiopinnäytetyöni, joka kattaa sosiaalialan koulutusohjelman vaatimukset opinnäytetyöstä. Toimeksiantolupa (LIITE 6) haettiin Pälkäneen kunnan sivistystoimen johtajalta, joka hyväksyi projektin.

Aihealueeltaan Sosionomi sekoittamassa arkirutiineja -projekti suuntautui 9 - 10-vuotiaiden lasten kanssa tehtävään toimintaan. Se kiinnittyi opiskelijan lasten ja nuorten opintojen sisältöihin ja antaa opiskelijalle eväitä työskennellä tulevaisuudessa lasten ja nuorten parissa.

Projektin tavoitteet on esitetty projektisuunnitelmassa, mistä tässä tiivistetty taulukko.

TAULUKKO 1. Projektin tavoitteet

TAVOITE / NÄKÖKULMA	OPPILAS	KOULU	SOSIONOMI-OPISKELIJA
TULOS-TAVOITTEET	<ul style="list-style-type: none"> Luokkailmapiirin sallivuuden ja avoimuuden kasvaminen Oppilaiden keskinäisen kanssakäymisen lisääntyminen Yhteiseen toimintaan spontaanimpi osallistuminen 	<ul style="list-style-type: none"> Uudet näkökulmat luokkailmapiiristä ja oppilaista 	<ul style="list-style-type: none"> Oppilaiden ryhmätyöskentelytaitojen kasvattaminen Valmis opinnäytetyö
TOIMINNALLISET TAVOITTEET	<ul style="list-style-type: none"> Omien vahvuuksien oivaltaminen Vastuunottokyvyn kasvattaminen 	<ul style="list-style-type: none"> Moniammatillisen yhteistyön ja sen sujuvuuden ylläpito 	<ul style="list-style-type: none"> Projektin suunnittelu ja sen eteenpäinvienti koko projektin ajan Yhteistyön sujuvuuden ja toimivuuden ylläpito
OPPIMISTAVOITTEET	<ul style="list-style-type: none"> Mukaan kuulumisen merkityksen ymmärtäminen Vaihtoehtoisten ongelmanratkaisutaitojen käytön osaaminen Syy-seuraussuhteiden ymmärtäminen 	<ul style="list-style-type: none"> Uusia toiminnallisia leikkejä 	<ul style="list-style-type: none"> Ison ryhmän ohjaus Työskentelytaidot moniammatillisessa tiimissä Kirjallisen työn laadintataidot Projektin vetotaidot

Tulostavoitteena oli oppilasnäkökulmasta se, että oppilaat saavuttaisivat yhdessä avoimemman ja sallivamman luokkailmapiirin, ja taustalla oli avata oppilaiden arvokäsityksiä ja laajentaa niitä. Toisena tavoitteena oli lisätä oppilaiden osallistumista yhteiseen toimintaan sitä kautta, että he ymmärsivät interventioden eli erilaisten ennalta suunniteltujen toimintahetkien ja pelien tarkoituksen siinä suhteessa, sekä oman panostuksen tärkeyden kannalta. Interventioiden tarkoituksena oli myös lisätä oppilaiden keskinäistä kanssakäymistä. Koulun näkökulmasta tulostavoitteena oli antaa mahdollisuus havainnoida oppilaiden toimintaa eri näkökulmasta interventioiden aikana sekä uusien havaintojen kautta saada yksittäisten oppilaiden toiminnasta ja ryhmässä toimimisesta. Sosionomiopiskelijan tulostavoitteena oli tukea oppilaiden ryhmätyöskentelytaitoja ja saada opinnäytetyö tehtyä.

Toiminnallisiksi tavoitteiksi oppilaille asetettiin omien vahvuuksien oivaltaminen, sen tarkoituksena oli sytyttää oppilaiden oppimisen ja onnistumisen kipinää siinä määrin, että he oppivat käyttämään omia vahvuuksiaan luovasti niin kouluympäristössä kuin oman elämänsä eri osa-alueilla. Pidemmällä tähtäimellä tämä tarkoittaisi sitä, että oppilas pystyy hallitsemaan omaa elämäänsä kokonaisvaltaisesti ja ottamaan teoistaan vastuuta. Koulun ja sosionomiopiskelijan yhteisenä toiminnallisena tavoitteena oli moniammatillisen yhteistyön toimivuus ja sujuvuus. Opiskelijalla toiminnallisena tavoitteena oli myös projektin suunnittelu ja eteenpäinvienti koko projektin ajan.

Oppimistavoitteena oppilailla oli ymmärtää ryhmään kuulumisen merkitys siinä määrin, että he tiedostavat, miten oma osallistuminen vaikuttaa koko ryhmän toimintaan. Uusien ongelmaratkaisukeinojen kokeilu ja käyttäminen ryhmässä toivat oppilaille mahdollisuuden kokeilla uusia tapoja ratkaista ongelmia. Tämä kasvattaa pidemmällä aikavälillä oppilaiden sitkeyttä ja ponnistelukykyä, kun tuttu toimintamalli ei sovikaan jokaisen tilanteen ratkaisuun. Se, että oppilaat kokevat interventioiden kautta erilaisia syy-seuraussuhteita antaa mahdollisuuden peilata omia ratkaisujaan ryhmän toimivuuden kannalta. Oppimistavoitteiden tärkein tavoite oli se, että oppilaat saavat uusia kokemuksia, tuleville elämänhaasteille. Koulunäkökulmasta oppimistavoitteena oli tuoda opettajien käyttöön toiminnallisia

leikkejä, joita voi hyödyntää jatkossa soveltaen. Opiskelijan oppimistavoitteena oli ison ryhmän sujuva ohjaaminen, moniammatillisessa tiimissä työskentelytaitojen kehittäminen ja projektin vetotaitojen omaksuminen sekä kokonaisuutena kirjallisen työn laatiminen.

Projektin tarkoituksena ei ollut sinänsä puuttua opettajien toimintakulttuureihin, vaan olla lisänä heidän opetuksessaan ja tukea heidän tekemäänsä työtä. Projektin näkökulmana on inklusio, jossa ei ole tarkoitus porautua vain erityisoppilaiden sovittamiseen yleisopetuksen pariin, vaan se, että kaikkien oppilaiden oppimisen esteitä voitaisiin poistaa tai madaltaa ja miten heidän oppimistaan voitaisiin parantaa sekä osallistumistaan lisätä.

Interventioiden tarkoituksena oli pikku hiljaa herättää oppilaat tekemään muutoksia toiminnassaan ja kannustaa heitä onnistumisien kautta. Yhdessä tehtävät interventiot kannustavat oppilaita tekemään yhteistyötä hausalla ja mielekkäällä tavalla, jossa oppiminen tapahtuu vähitellen toiminnan ohessa. Interventioissa näkyivät perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyistä oppimistavoitteista ja keskeisistä sisällöistä otteita seuraavista aihekokonaisuuksista:

- Ihmisenä kasvamisen
- Viestintä ja mediataito
- Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys
- Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta
- Turvallisuus ja liikenne.

2 PROJEKTIN SUUNNITTELUPROSESSI

Sosionomi sekoittamassa arkirutiineja -projektin yhteistyötahoina olivat sosionomiopiskelija, Kostian koulun neljäs luokka ja kolmos-nelosluokan erityisluokka ja Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö. Ohjausryhmä käsittää neljännen luokan 22 oppilasta ja kolmos-nelosluokan 8 erityisoppilasta, yhteensä 30 oppilasta. Ammattikorkeakoulun yhteistyö painottuu sosiaalialan koulutusohjelman ympärille.

Projektiryhmä koostui sosionomiopiskelijasta, luokanopettaja Hanna Kotalasta ja erityisluokanopettaja Malla Eisalasta. Projektin käytännön toteutukseen osallistuivat kiinteästi myös luokkien koulunkäyntiavustajat Satu Ellonen ja Nina Hietasalo. Projektiryhmän työskentelyssä näkyi moniammatillisuus, joka toi työskentelyyn monia eri tiedon ja osaamisen näkökulmia, joiden avulla pyrittiin saavuttamaan mahdollisimman kokonaisvaltainen käsitys ja ymmärrys tilanteesta. Vuorovaikutusprosessina sekä projekti rakensi tapauskohtaiset yhteisen tavoitteet luokkien oppilaille että loi yhteisen käsityksen interventiodien sisällöistä ja ongelmanratkaisukeinoista. (Isoherranen 2005, 14, 25–26.)

Sosionomi sekoittamassa arkirutiineja -projekti lähti käyntiin varsinaisesti lokakuussa 2009, kun projektin suunnittelutyö alkoi. Hannan ja Mallan kanssa ideoimme, mitä projekti voisi olla.

Loka-marraskuun suunnittelin projektin sisältöjä, joita sekä ohjaava opettajani Anne Jaakonaho että Hanna ja Malla tarkastelivat tehden omia muutosehdotuksia. Suunnitelmasta käytiin keskusteluja niin kasvotusten kuin sähköpostin välityksellä. Suunnitelma sai rungon marraskuussa, mutta lopullisen rungon projekti sai joulukuussa, jolloin luokanopettajien kanssa löimme sen lukkoon.

Projektisuunnitelmaan tuli ammattikorkeakoulun puolelta joitakin muutoksia projektin viitekehyksiin, ja lopullinen projektisuunnitelma hyväksyttiin tammikuun 2010 alussa, jolloin käynnistyivät projektin käytännön osuudet.

Tarkoitukseni oli antaa oppilaille mahdollisuus erilaisin dialogisin keskusteluihin interventioiden aikana ja jälkeen ryhtyä ajattelemaan omaa henkilökohtaista toimintaansa suhteessa muuhun ryhmään. Uusien interventioiden kautta antaa mahdollisuus oppilaille löytää uusia piirteitä ja itselleen erilaisia toimintatapoja. Tarkoitukseni oli saattaa alulle jo orastusvaiheessa oleva tai vielä alkamaton prosessi, jossa oppilaiden oma tietoisuutensa, arvonsa, asenteensa, uskomuksensa ja ajattelun tapansa muovautuvat. Sekä välittää heille inhimillisen merkityksen siitä, mitä on jo opittu. (Kurki 2002, 33–36; Karila, Kinos & Virtanen 2001, 120–123.)

3 PROJEKTIN KEHITTÄMISALUEEN LÄHTÖKOHDAT

3.1 Yhteistoiminnallinen oppiminen

Menetelmällisinä ratkaisuinä valittiin oppilaita innostavia ja heitä itseään aktivoivia harjoitteita, joihin oppilaat osallistuivat ennalta arvotuissa ryhmissä. Jokainen toimi yhtenä tärkeänä ryhmän jäsenenä. Jokaisessa interventiossa oli kolme erilaista harjoitetta ja sen lisäksi yhteinen aloitus ja lopetus.

Sosionomi sekoittamassa arkirutiineja -projektin läpileikkaavana menetelmänä oli yhteistoiminnallinen oppiminen (engl. cooperative learning), joka tarkoittaa käytännössä sitä, että oppilaat työskentelevät pienryhmissä ja oppivat yhteistyössä keskenään. Yhteistoiminnallinen oppiminen kehittää oppilaan vuorovaikutustaitoja, hän oppii ymmärtämään ja kunnioittamaan toisen mielipiteitä ja valintoja, sekä opettaa oppilaita tekemään asioita yhdessä. Koska luokassa esiintyy kilpailemista, on yhteistoiminnallinen oppiminen yksi keino vähentää sitä. Tavoitteena ei ole yksilösuoritus, vaan tavoitteena on toimia ryhmänä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Oppilaiden rooli on monimuotoisempi kuin tavallisessa opetuksessa. Oppilas saa ryhmässä toimiessaan harjoitella erilaisissa rooleissa toimimista ja vastuunottoa. (Saloviita 2008, 140; Naukkarinen & Ladonlahti 2001, 109.)

Yhteistoiminnallisen oppimisen on osoitettu parantavan oppilaiden hyväksyntää erilaisuutta kohtaan ja ystävyys-suhteiden kehittymistä. Se myös tarjoaa oppilaille sovinnonomaisen, toisiaan tukevan ilmapiirin, jossa on helppo tuntea kuuluvansa joukkoon. Yhdessä tekeminen johtaa Johnson ja Johnsonin (1992) tekemän tutkimuksen mukaan siihen, että yhteisen tavoitteen saavuttamisen eteen työskentely tuottaa parempia suorituksia kuin yksin tekeminen. Samaisessa tutkimuksessa on tullut ilmi, että oppilaat kommunikoivat enemmän keskenään ja välittävät toisten asioista silloin enemmän, kun he joutuvat ponnistelemaan yhdessä yhteisiin tavoitteisiin. Samoin yksilötasolla ryhmätyöskentelyn on todistettu parantavan oppilaan itsetuntoa ja mielenterveyttä. (Saloviita 2008, 140–141.)

Yhteistoiminnallisissa leikeissä ei korostu paremmuuden tavoittelu tai leikistä tippuminen, vaan se, kuinka ryhmän jäsenet auttavat toisiaan saavuttaakseen yhteisen tavoitteen ja ryhmän menestys riippuu kaikkien onnistumisesta. Positiivinen keskinäisriippuvuus saadaan aikaan. Yhteistoiminnallisessa ryhmätyössä oppilaat joutuvat tekemään ryhmässä yhteistyötä saadakseen toivotun tuloksen aikaan. Työskentelyn ehdot tarkennetaan niin, että jokaisen on työskenneltävä aktiivisesti. (Saloviita 2008, 143.)

3.2 Hyvinvoiva luokka toiminta-ajatuksena

Projektin tavoitteena oli saavuttaa luokkayhteisö, jossa jokainen pääsee osallistumaan omien taitojensa mukaan. Luokkayhteisön tulee olla niin luotettava, että jokainen oppilas kokee sen turvallisena osallistua. Sosionomi sekoittamassa arkirutiineja -projektin tausta-ajatuksina olivat inkluusioon perustuva osallisuus ja sosiaalipedagoginen ajattelumalli.

Hyvinvoinnin käsite on yksilöllinen, ja sen jokainen määrittelee itse. Siihen kuuluu vahvasti ajatus elämänhallinnasta ja siitä, kuinka yksilö kykenee vastaamaan ympäristön asettamiin vaatimuksiin. Kostian koulun neljännen luokan ja kolmosnelosluokan hyvinvoinnin vahvuuksina näkyivät osalla oppilaista kiinteät kaverisuhteet, hyvät välit opettajien ja koulunkäyntiavustajien kanssa sekä kyky työskennellä erilaisissa ryhmässä. Toisaalta luokkalaisissa oli havaittavissa oppilaita, jotka vetäytyivät, omasta halustaan tai toisten oppilaiden vuoksi. Oppilaiden yksittäistä ja yhteistä hyvinvointia on kouluyhteisön tuettava ja puututtava epäkohtiin, sillä koulua pidetään eniten valikoitumista ja syrjäytymistä tuottavana instituutiona (Linnossuo 2002, 22–23). Koulu kuuluu jokaisen elämään monen vuoden ajan ja on siksi merkittävä paikka ja osa elämää. Marginaaliin ohjaavia tekijöitä voivat olla toistuvat huonot numerot tai erityisopetukseen siirto. Siksi pitää kehittää vaihtoehtoisia ratkaisuja oppilaille heidän yksilöllisten tarpeidensa huomioimiseksi, ja inkluusio on yksi vaihtoehto toteuttaa jokaista yksilöllisesti huomioivaa opetusta (Hautala 2005, 36–37).

Koulussa oppilaiden hyvinvoinnilla on suuri merkitys oppilasviihtyvyyteen ja koulumenestykseen. Koulun on tuettava toiminnoillaan ihmisen perustarpeita, turvallisuutta, luottamusta, kunnioitusta, läheisyyttä ja kontrollia. Näiden täyttyminen on koulun henkilökunnan vastuulla, jotta oppimiselle on turvallinen ilmapiiri. (Honkanen & Suomala 2009, 12–13.) Kouluhenkilökunnan tehtävänä on ohjata ja tukea oppilaita tunnistamaan omia voimavarojaan ja ottamaan käyttöön niitä. Tasavertaisen kohtelun ja yksilöllisten erojen huomioon ottaminen takaavat oppilaille sen, että heitä kohdellaan tasavertaisesti. Sosionomi sekoittamassa arkirutiineja -projektin taustalla oli paneutua oppilaiden tasavertaiseen osallistumiseen ja siihen, että heillä jokaisella oli mahdollisuus tehdä samoja asioita yhdessä. Projektissa oppilaiden osallistaminen suunnitteluun oli vähäistä, mutta itse interventioihin ja yhteisiin sääntöihin ja suuntaviivoihin oppilaat pääsivät vaikuttamaan ensimmäisen intervention ohjelman kautta. (Honkanen & Suomala 2009, 18–19.) Sosionomi sekoittamassa arkirutiineja -projektin oli tarkoitus edistää kolmos-nelosluokan erityisoppilaiden ja neljännen luokan oppilaiden hyvinvoinnin tunnetta luokassaan ja välituntisin. Se, että oppilaat saavat erilaisia virikkeitä ja erilaisia ryhmäkokoonpanoja, joissa he pääsevät tutustumaan toisiinsa paremmin ja tekemään konkreettisesti yhdessä jotakin, auttaa heitä lähestymään toisia erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Tarkoituksena oli herätellä oppilaita ajattelemaan ja kokeilemaan uusia asioita ja tekemään ratkaisuja yhdessä.

Erityis- ja yleisopetuksen luokan yhteisopiskelu Kostian koululla toimii inklusioon perustuvan ajattelumallin kautta, jota myös Sosionomi arkirutiineja sekoittamassa -projektissa hyödynnettiin. Inklusio on käytännön ja teorian tasolla toimintatapa ja filosofia, joka vastustaa syrjintää. Inklusio näkökulmana viritti interventioiden harjoitteisiin sen, että harjoitteet sopivat kaikille oppilaille ja lisäsivät jokaisen oppilaan osallisuutta ryhmätyöskentelyssä. Inklusion ajatus osallisuudesta on nelijakoinen, jota myös harjoitteet käsittelivät; oppilas menee mukaan, oppilas otetaan mukaan, oppilas pääsee mukaan tai oppilas päättää olla osallistumatta. Interventioiden harjoitteiden tavoitteina oli herätellä oppilaiden omia ratkaisuja siitä, kuinka itse osallistuu ja kuinka ottaa mukaan ja huomioon toiset ryhmän oppilaat. Inklusion käsite yhteisyys toimi indikaattoriajatuksena: se, että jokin on yhteistä kahdelle tai useammalle, jossa korostuu yhdessä tekeminen, toiminta,

yrittäminen, uuden etsiminen, yhteiset ilon ja pettymyksen kokemukset. Harjoitteet olivat oppilaille yhdessä aikaansaamista ja ongelmien ratkaisua, jotka Määtän (1981, 29) mukaan tuottavat voimia toteuttaa hyvinvoinnin eri alueita ja opettaa ymmärrystä ja kykyä asettua toisen asemaan. Harjoitteet eivät tavoitelleet vain yhdessä tuotettua tulosta, vaan prosessia, jonka keskiössä on välittäminen ja jakaminen. Näiden tarkoituksena oli kasvattaa oppilaiden vastuunottoa itsestä ja toisesta, jotka tuottavat yhdessä tekemisen avaimen. (Väyrynen 2001, 13–16, 20, 28; Murto 2001, 44–48.)

Sosiaalipedagoginen työskentelyote heijastuu sosiaalialan koulutusohjelmasta opiskelijan tapaan työskennellä, ja se on ajattelumalli tai ajattelun väline, joka tarkastelee yksilön ja yhteisön välistä suhdetta. Sosionomi sekoittamassa arkirutiineja -projektin taustalla toimivat sosiaalipedagogiset kasvatuseriaatteen, jotka antavat ymmärrystä yksilön ainutkertaisuudesta ja omasta kasvuprosessista, joita kasvatushenkilöiden on tuettava kunnioittaen jokaisen oppilaan itsemääräämisoikeutta antaen oppilaiden tehdä vastuullisia päätöksiä aina oppilaan ikäkauteen sopivalla tavalla. Sosiaalipedagoginen näkemys tukee inklusiivista ajattelua siinä, että kasvatushenkilöiden on tuettava oppilaita ottamaan vastuuta omasta elämästään, mikä heijastui harjoitteiden tavoitteissa tehdä yhteistyötä muiden kanssa ja ymmärtää oman osallistumisen merkitys koko ryhmän toiminnalle. Ajatus yhdessä rakennetusta toimivasta luokkahengestä on sosiaalipedagogisen ajattelun yksi malli, koska projektin tarkoituksena oli auttaa yhteisön jäseniä rakentamaan oikeudenmukaisempaa ja solidaarisempaa yhteisöä. (Kurki 2001, 112–118, 127; Kurki 2002, 33.)

Sosiaalipedagogiikkaan liittyy vahvasti ilmaisulliset keinot, joiden tarkoituksena on voimavarojen vahvistuminen, syrjäytymisen ehkäisy, sosiaalinen oppiminen, itsetunnon rakentaminen ja innostaminen. Luovuus, osallistuminen ja itsensä toteuttaminen ovat ihmisen henkistä aktiivisuutta korostavia ominaisuuksia, jotka tarvitsevat virikkeellisen ympäristön vahvistuakseen. Jos ihminen ei saa toteuttaa itseään, monesti taidot jäävät kehittymättä ja niiden esiintuominen vaatii usein hyvää suostuttelua. Sosionomi sekoittamassa arkirutiineja -projektin harjoitteista suurimpaan osaan liittyi tekeminen erilaisissa konteksteissa, joissa oppilaat

pystyivät tuomaan ja vahvistamaan ryhmänsä ja itsensä vahvuuksia. (Pekola, 2009; Hämäläinen, 1999.)

4 PROJEKTIN TOTEUTUS

4.1 Tutustuminen oppilaisiin ja alkutilanteen kartoitus

Projektin käytännön toteutus alkoi joulukuun 2009 14. ja 15. päivä, jolloin olin tutustumassa luokkiin ja havainnoimassa sitä, kuinka luokat toimivat ryhmänä sekä millaisia ryhmiä luokka muodosti. En osallistunut opettajien opetukseen vaan lähinnä seurasin, kuinka oppilaat työskentelevät tunneilla. Molempina päivinä menin ulos heidän välitunneillaan ja seurasin sitä, millaisina ryhminä he viettävät aikaansa ja kuinka he ottavat toisiaan mukaan erilaisiin välituntitoimintoihinsa. Päivien tavoitteena oli tutustua oppilaisiin ja luokan ilmapiiriin sekä tehdä omia havaintoja ryhmäkäyttäytymisestä.

Koska olin uusi ihminen luokassa, osa oppilaista otti minuun heti paljon kontaktia, toiset varovaisemmin, mutta minuun suhtauduttiin kovin uteliaasti ja avoimin mielin. Jo oppilaiden suhtautumisessa minuun näkyi oppilaiden temperamenttieroja ja sitä, millaisissa ryhmissä he minua lähestyivät. Oppilaiden sosiaalisissa ja tunnetaidoissa näkyi eroja myös siinä, kuinka oppilaat asiansa ilmaisivat ja pystyivät ottamaan vastaan opettajalta tullutta palautetta.

Joissain kohdissa minut ajateltiin opettajan rooliin siinä mielessä, että monet kysyivät minulta apua tehtävien teossa. Ehkä sellainen ero oli havaittavissa, että erityisluokan oppilaat kyselivät hieman enemmän apua ja ajattelin tämän niin, että heistä on luontevaa ottaa kontaktia aikuiseen, kun tarvitsee apua tehtävän teossa. Oppilaiden työskentelyssä ei näkynyt erityisemmin ryhmäjakoja, vaikkakin kaverukset kommunikoivat selvästi enemmän keskenään. Oppimistaidoissa on vaihtelua, kuinka oppilaat osaavat itse ohjata itseään oppimisprosesseissa esim. tehtävää tehdessä.

Välitunnit olivat hedelmällisintä aikaa nähdä oppilaiden toimintaa, kun he toimivat vapaasti. Lähes kaikki pojat leikkivät keskenään kauempana pihapiirissä yhdessä erilaisia ryhmäleikkejä. Tytöt jakaantuivat epätasaisemmin. Heistä erottui kaksi isompaa ryhmää, joiden sisällä oli tiettyjä kaverisuhteita, ja sitten oli muutama

tyttö, jotka eivät kuuluneet kumpaankaan ryhmään vaan viettivät aikaansa keskenään. Luokkajako ei vaikuttanut oppilaiden toimintaan välitunneilla.

Kiertelin ulkona ryhmien seassa hieman kysellen heiltä mitä he tekevät yleensä ulkona ja kenen kanssa he aikaansa viettävät. Koska oli hyvä luminen talvi, perinteiset liukumäen lasku ja lumilintojen teko olivat silloin suosittuja välituntitoimintoja perinteisten ryhmäleikkien joukossa. Toisena päivänä välitunnilla otin enemmän roolia ja aloin leikkiä peiliä kahden oppilaan kanssa, jotka eivät kuuluneet mihinkään ryhmään. Tämä herätti oppilaissa kiinnostusta ja nopeasti leikkijöiden määrä kasvoi. Ryhmien jakautuminen hävisi, mikä oli siinä mielessä huomion arvoinen asia, että oppilaat pystyvät toimimaan kaikkien kanssa yhdessä ilman erottelua.

4.2 Ensimmäinen interventio, johdatusta ryhmätyöskentelyn tavoitteisiin

Interventio alkoi omalla alustuksellani siitä, miksi olinkaan luokassa ja mitä asioita tulisimme tekemään sekä mitkä olisivat toiminnan tavoitteita. Oppilaille ja opettajille esiteltiin samalla luokkahuoneen lämpömittari, joka oli tarkoitus ottaa käyttöön oppilaiden käytöstä arvioidessa. Ideana oli, että hyvästä toiminnasta oman luokan ja luokkalaisten eteen palkittiin luokkahengen lämmön nousulla ja epäasiallisesta käytöksestä luokkahengen lämpömittari laski. Ideana oli kannustaa oppilaita hyvään yhteishenkeen, sillä mittarin kohotessa tarpeeksi opettajilta oli luvassa palkinto oppilaille. Opettajat valitsivat tähän palkinnoksi ylimääräisen luistelutunnin oppilaille.

Ensimmäisen intervention tavoitteena oli herätellä oppilaita keskenäiseen kanssakäymiseen, yhteistyöhön ja erilaisten ongelmaratkaisumenetelmien käyttöönottoon. Koulun tavoitteena oli osallistua projektin toteutukseen ja eteenpäinvientiin yhdessä sosionomiopiskelijan kanssa. Opiskelijan tavoitteena oli ohjata isoa ryhmää sujuvasti ja selvästi sekä antaa oppilaille uusia kokemuksia ryhmätyöskentelytavoista.

Oppilaat jaettiin viiteen ryhmään, joissa he hetken saivat totuttautua ryhmäänsä sekä saivat itselleen ohjaajan (käytän interventioiden yhteydessä opettajista ja

koulunkäyntiavustajista sekä minusta yhteistä nimitystä ohjaaja). Ideana oli käyttää ryhmätyöskentelyä interventioissa, koska yhdessä työskentely kannustaa oppilaita yhteistä tavoitteita kohti sekä lisää oppilaiden kanssakäymistä, koska interventioiden harjoitukset vaativat yhteistyötä. Kun oppilaat yhdessä tiedostavat ryhmänsä tehtävän ja kuvan siitä, miten päämäärää kohti mennään, se lisää heidän motivaatiotaan käyttää omia voimavarojaan siihen. Vuorovaikutus tapahtui monessa kohdin argumentoinnin avulla eli omien mielipiteiden esittämällä muiden vakuuttamiseksi, ja sitä kautta ryhmäläiset tuottivat erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja koko ryhmän tietoon. Ryhmien perustehtävänä oli luokkahengen kasvattaminen, mikä on yksi Sosionomi sekoittamassa arkirutiineja -projektin pää tavoitteista. (Pekola, 2009; Brown 2000, 221–222)

Ensimmäinen harjoitus perustui problem based learning -oppimis-menetelmää mukaillen, jossa oppilaille annetaan tehtäväksi luoda yhdessä säännöt ns. herätteen avulla, jonka tavoitteena oli luoda toiminnalle yhteiset säännöt yhdessä ja antaa alkusysäys ryhmätoiminnalle omassa ryhmässä. Herätteenä oppilailla oli paperi, jossa oli kuvia erilaisista vuorovaikutustilanteista, joiden avulla ryhmässä oppilaat saivat miettiä toimivia sääntöjä. Kun oppilaat olivat jonkin aikaa pitäneet ryhmässään idearihtä, alettiin ideoita purkaa taululle. Jokainen ryhmä sai vuorollaan esittää sääntöesityksensä, jotka hyväksyttiin koko luokalla ja kirjattiin taululle säännöksi. Ryhmät muodostivat ja hyväksyivät toiminnalleen 17 sääntöä, jotka olivat aihealueiltaan hyvää käytöstä koskevia, yhteistyötä korostavia, avunpyyntöön ja auttamiseen kannustavia ja omaa uskallusta ja heittäytymistä koskevia. Ryhminä oppilaat toimivat vaihtelevasti ja yhteistyö haki vielä muotoaan. Muutamia yksilöitä nousivat omista ryhmistään esille. Työskentelyssä näkyi ryhmien uutuus eli muodostusvaiheen dynamiikka, epävarmuus omista ja toisten odotuksista. Vuorovaikutus oli aluksi hieman jäykkää ja muutaman oppilaan harteilla, oppilaita piti kannustaa ja johdatella, jotta jokainen ryhmä sai tuotettua oman sääntöehdotuksensa. (Pekola 2009; Kopakkala 2005, 57–67.)

Toisena harjoitteena oli oudot kulkuvälineet -leikki, joka oli muunnettu palapelimuotoon projektisuunnitelmasta poiketen niin, että seitsemän erilaista kulkuneuvoa suksista laivaan oli jaettu kolmeen palaan ja palaset jaettiin ryhmäläisten kesken satunnaisesti. Harjoitteen tarkoituksena oli johdattaa oppilaat

työskentelemään ryhminä niin, että kulkuvälineiden kuvat saatiin muodostettua. Jujuna oli se, ettei paloja saanut vaihtaa, vaan niistä tuli yhdessä keskustellen rakentaa ehjät kulkuvälineet. Tehtävä sujui nopeasti, sillä tässä kohden olisi voinut tehdä hieman vaikeammaksi tehtävän, mutta yhteistoiminnallisuutta tehtävää tehdessä oli havaittavissa. Tavoitteellisesti tehtävä haki oppilailta kykyä muuttaa yksilöjohtoista työskentelyä kaikkien ryhmäläisten yhteiseksi työskentelyksi ja oman panoksen ymmärtämistä. Tehtävää tehdessä ryhmien työskentelyssä näkyi siirtyminen yhteisen tavoitteen ääreen, jossa ohjaajan rooli jäi pieneksi ja oman ryhmän raja tuli konkreettiseksi, mikä tarkoitti ryhmien siirtymistä ryhmätyöskentelyssä syvempään ja yhtenäisempään vaiheeseen. (Kopakkala 2005, 69.)

Kolmantena harjoitteena oli aakkosleikki Mielikuvitusmatka metsään, joka toteutettiin koko luokka yhdessä istuen isossa ringissä. Jokaiselle oppilaalle jaettiin aakkosista kirjain ja tehtävänä oli kertoa, mitä ottaa mukaan omalla kirjaimellaan alkavan. Kun kierros oli käyty, jatkettiin harjoitetta niin, että luokka teki mielikuvitusmatkan metsään. Ensimmäinen sai aloittaa tarinan lauseella ja seuraavan tehtävänä oli jatkaa tarinaa omalla lauseellaan. Apua piti antaa toisille, jos tarina meinas katketa. Oppilaat jaksoivat todella hyvin keskittyä ja odottaa vuoroansa harjoitteen ajan. Mielikuvitus sai lentää ja tarina sai erilaisia tapahtumakäänteitä metsässä. Kun tarina meinasi keskeytyä, oppilailla meni hetki siihen, että he ryhtyivät antamaan vinkkejä siitä, mihin suuntaan tarinaa voisi viedä. Tehtävän tavoite oppilaiden osalta oli lisätä yhteistä kanssakäymistä, tosin ohjatusti, mutta samalla kasvattaa luokkalaisten sallivampaa ilmapiiriä ja luokkahenkeä, kun jokainen sai tuoda mielikuvitusleikkiinsä oman juttunsa. Opettajille ja opiskelijalle harjoite antoi mahdollisuuden havaita luokkalaisten kekseliäisyyttä ja yhteistyötä.

Sosionomi sekoittamassa arkirutiineja -projekti toi oppilaille uuden ihmisen luokkaan, mikä näkyi innostuksena ja mielenkiintona harjoitteita kohtaan. Uusi ihminen toi oppilaille vaihtelua normaaliin päivärytmiin, mikä innosti osaltaan oppilaiden työskentelymotivaatiota. Interventio päättyi päivän kokoamiseen ja seuraavan intervention alustukseen.

4.3 Toinen interventio, metsäpäivä

Toinen interventiopäivä toteutettiin ulkona. Projektisuunnitelmasta poiketen se toteutettiin läheisellä puistoalueella, Vilpolan piha-alueella, koska ulkona oli pakkasta 18 astetta ja jotta oppilaat pääsivät harjoitteiden välillä lämmittelemään sisälle. Metsäpäivän tavoitteena oli johdattaa oppilaat syvempään ryhmätyöskentelyyn, johdatella mukavan tekemisen kautta osallistumaan yhteiseen toimintaan ja kasvattaa vastuunottokykyä sekä omien vahvuuksien oivaltamista. Opiskelijalle päivän onnistuminen oli haaste, koska toimintaympäristö oli laaja, jolloin ohjauksen tuli olla selkeää ja motivoivaa. Kylmyys toi haasteen sille, kuinka motivoituneita oppilaat olivat kylmällä säällä.

Metsäpäivä aloitettiin kokoontumalla ringiin, jossa jokainen sai vuorollaan kertoa omaa olotilaansa kuvaavan värin. Kun kierros oli käyty lävitse, oppilaat jakautuivat omiin ryhmiinsä ja aarteensetsinnän ohjeet käytiin lävitse. Jokaiselle ryhmälle oli piilotettu alueelle kuusi aarteen osaa, jotka tuli löytää ryhmänä. Kukaan ei saanut ottaa kahta aarteen osaa. Etsinnät sujuivat kohtalaisen hyvin. Osa ryhmistä etsi yhdessä aarteen osia, toiset jakaantuivat alueella. Ryhmät tulivat kokoamaan aarrettaan eri aikoina tasaiselle alueelle ja toteuttivat aarteen ohjeen mukaisesti pienen tehtävän. Yhdeltä ryhmältä jäi yksi aarteen osa löytämättä, ja se haastoi ryhmäläisiä miettimään aarteelle ratkaisua ja sitä miten kuuluu toimia. Ryhmätyöskentelyssä näkyi kuohunnan vaihe, sillä osaltaan tehtävä aiheutti ristiriitoja ryhmäläisten välillä sekä ärtymystä ohjaajaa kohtaan. Toisaalta tehtävä haastoi oppilaita ottamaan vastuuta omasta työskentelystään ryhmän hyväksi ja auttoi ymmärtämään oman panoksen merkityksen työskentelyssä. (Pekola 2009; Kopakkala 2005, 69.)

Koska oli metsäpäivä ja retkelle otetaan eväät mukaan, pidettiin retkievästauko, joka tarkoitti sisällä koulunkäyntiavustajien paistamia pullia ja mehua. Lämmittelytaun jälkeen palattiin ulkoilmaan. Seuraavana harjoitteena oli ryhmillä Monta jalkaa pahvilla -leikki. Ideana oli, että oppilaat yrittävät mahduttaa ryhmänsä erikokoisille pahvinpalasille, siirtyen aina pienempään. Tavoitteena oli vahvistaa yhteistyötä ryhmäläisten välillä, oppilaiden luovuutta toteuttaa tehtävä eri tavoin, tasapainoa ja päättelykykyä.

Ryhmät lähtivät eri tavoin toteuttamaan tehtävää, ja joissain kohdin ohjaajan tuli kannustaa ryhmäläisiä ja antaa alkukipinä. Tehtävä oli haasteellinen ja vaati pientä motivointia ryhmäläisten sisällä tekemään yhteistyötä. Pahvinpalasia oli kolmea kokoa ja niistä jokainen ryhmä selvisi, mutta kolme ryhmää innostui ja kokeili vielä pienempiä pahveja. Lopputuloksena oli, että kuusi ryhmäläistä sai itsensä mahtumaan jopa A4-kokoiselle pahvinpalaselle. Ryhmissä oli havaittavissa tiivistymistä ja kehitystä muiden huomioonottamisessa. Parissa ryhmässä alkoi näkyä jo kypsän toiminnan vaihe, jossa työskentely oli sujuvaa sekä luovaa, ryhmän jäsenet koettiin tasavertaisiksi ja ryhmän ohjaaja oli yksi heistä auttamalla parempaan lopputulokseen. Toisissa ryhmissä oli havaittavissa yksilöllisiä eroja, jotka osaltaan näkyivät oppilaiden temperamenttieroina, sekä osaltaan siitä, etteivät kaikki ryhmäläiset kokeneet ryhmäänsä tiiviiksi ja yhtenäiseksi, jolloin ryhmän ohjaajan merkitys korostui. Ohjaajan tarvitsi kannustaa kohti yhteistä päämäärää. (Kopakkala 2005, 69–79.)

Viimeisenä harjoitesarjana oli erilaisuuteen tutustuminen sokkona olemisen kautta ja siitä kokemuksien saaminen. Ryhmät jaettiin pareihin ja jokainen oli vuorollaan sokkona, kun toinen kuljetti pihaympäristössä. Ohjaajien tavoissa toimia oli monia variaatioita: osa kuljetti hyvin oikeaoppisesti pariaan, ja kertoi ympäristössä tapahtuvista muutoksista, kun taas jotkut jättivät sokon parin kauaksikin huudellen vain ohjeita. Tehtävä auttoi oppilaita huomaamaan rajallisuuden siinä vaiheessa, kun näköaisti puuttuu, sekä saamaan kokemuksen siitä, kuinka näkövammaista ihmistä tulisi ohjata. Oppilaat tuottivat hyviä erilaisia havaintoja siitä, miten muut aistit terävöityvät, kun yksi aisteista suljetaan pois, sekä siitä, miten näköaistin puuttuminen vaikuttaa suhteessa ympäristöön. Tavoitteellisesti oppilaat ymmärsivät, mitä erilaisuus on, ja antoi kokemuksen siitä, mikä antoi oppilaille kipinän siirtää suvaitsevaisuusajattelua muuallekin toimintaan.

Kun oppilaat olivat saaneet kokemuksen sokkona olemisesta, jatkettiin harjoitetta niin, että ryhmät harjoittelivat sokkoviestiä. Tämä toimi niin, että vain taputuksilla ohjattiin sokkovuorossa olevaa kartan osoittaman reitin mukaisesti. Kun reitti oli kuljettu, ohjannut siirtyi sokoksi ja takana oleva siirtyi ohjeiden taputtajaksi. Tämä vaati oppilailta keskittymistä ja muistia sekä hieman pinnaa sen suhteen, että

ohjeistus ei aina toiminut aivan niin kuin olisi pitänyt. Tehtävä harjaannutti oppilaiden ymmärrystä syy-seuraussuhteista, koska he näkivät, mitä tapahtuu, jos ohjeet eivät ole täsmällisesti ja ohjattava kulkee eri tavalla kuin pitäisi. Tehtävä lisäsi oppilaiden keskinäistä kanssakäymistä ja antoi heille mahdollisuuden kokeilla vaihtoehtoisia kommunikaatiomenetelmiä. Koulunäkökulmasta katsottuna tehtävärakenne antoi uuden muodon hyödyntää kommunikointia ja ryhmätyöskentelyä sekä tulevaisuudessa käyttää tehtävää erilaisina variaatioina.

Interventio lopetettiin kokoontumalla piiriin, ja jokainen sai kertoa, miltä päivä tuntui, ja sitä kuvaavan adjektiivin.

Opiskelijanäkökulmasta päivä antoi paljon. Se antoi kokemusta ison ryhmän ohjaamisesta, koska päivä toi tullessaan uusia tilanteita ja vaati tilannetajua. Työskentely oppilaiden kanssa vaati ohjaajalta keskustelun eteenpäinvientiä, jotta pystyi auttamaan keskustelua eteenpäin ja lopettamaan erimielisyyksiä. Toisaalta se, että sai oppilaiden luottamuksen, oppilaat kokivat, että työskentely oli turvallista, loi mahdollisuuden sille, että oppilaat työstivät tehtäviä yhdessä vuorovaikuttaen ja sallien erilaisia vaihtoehtoja toiminnoissaan. Pakkanen toi lisähaasteen, mutta lämmittelytauot ja oppilaiden into edesauttoivat kaikkien jaksamista ja motivaatiota. (Pirkanmaan Sininauha ry 2010.)

4.4 Viimeinen interventio, kokoamista ja vahvuuksien hahmottamista

Kolmas interventio aloitettiin keskustelemalla siitä, mitä hyvää kullekin oli sinä aamuna tapahtunut. Viimeisen intervention tavoitteena oli koota projektin saavutuksia ajatuksen tasolla ja vahvistaa oppilaiden kaverisuhteita, sekä omaa itseluottamusta. Työskentely tapahtui aluksi itsenäisesti, hakemalla omaa minäkäsitystä, minkä jälkeen oppilaat liikkuiivat turvallisiksi kokemisissaan ryhmissä ja palasivat itsenäiseen työskentelyyn, kun kokosivat saamiensa lahjojen tuntemuksia maalaamalla. Lopuksi ryhmät kokoontuivat omiksi ryhmikseen keskustelemaan jokaisen vahvuuksista sekä lopetettiin projektia.

Intervention harjoitteiden teemana oli minä ja kaverini. Interventio aloitettiin siten, että jokainen teki A5-paperiarkille pienen itseään muistuttavan kuvion, joka olisi

helppo piirtää. Varsinainen työ aloitettiin siten, että jokainen maalasi A3-paperiarkille oman alueensa ja oman sisimmän oman alueen sisäpuolelle. Tämä alustettiin kertomalla ja näyttämällä esimerkein, mitä oma alue ja oma sisin tarkoittavat. Oppilaat osasivat kysellä hyviä kysymyksiä ymmärtääkseen tehtävän. Tässä kohden ohjaajana haasteeksi nousi ohjauksen selkeys ja yksinkertaisuus, koska oppilaat tarvitsivat lisäkysymyksien kautta tarkennusta tehtävänantoon. Kun jokaisella oli oma alue valmiina, jatkettiin tehtävän tekemistä niin, että jokaisen piirtämä kuvio tarkoitti omaa lahjaa, jonka jokainen käy antamassa toisten omalle alueelle. Piti miettiä, kuinka läheinen ja hyvä ystävä on toisten kanssa. Oppilaat miettivät tehtävää paljon, ja kysymyksiä tuli siitä, miten lahja tulisi asettaa jokaisen omalle alueelle. Oppilaat kantoivat oman vastuunsa siitä, että he kysyivät selventäviä kysymyksiä, jotta ymmärsivät tehtävän tarkoituksen. Kun lahjat oli jaettu, jokainen jatkoi oman työnsä työstämistä niin, että teki saamistaan lahjoista erilaisia viivoja, siltoja ja ympyröitä sen mukaan, miltä itsestä tuntui. Tämän jälkeen töiden annettiin välitunnin ajan kuivua, minkä jälkeen oppilaat saivat esitellä oman työnsä ja kertoa miltä lahjojen anto ja saaminen tuntui. (Pirkanmaan Sininauha ry 2010.)

Seuraavana harjoitteena oppilaiden tehtävänä oli valita Pesäpuu ry:n Vahvuuskorteista itseään muistuttava kortti joko kuvan tai tekstin perusteella ja kokoontua omana ryhmänä. Ryhmissä oppilaat saivat kertoa, miksi valitsi juuri kyseisen kortin ja vahvuuden, sekä sen, miten se näkyy itsessä ja onko kyseistä vahvuutta vielä kehitettävä. Oppilaille syntyi hyvää keskustelua vahvuuksista ja he kommentoivat toistensa korttivalintoja. Työskentelyssä näkyi kypsän toiminnan vaihe, oppilaat keskittyivät ja työskentelivät hyvin omana ryhmänään.

Tämän jälkeen oli vielä vuorossa oppilailta palautteiden keräys, jonka he tekivät omissa ryhmissään palautelomakkeeseen (LIITE 4).

Kolmannessa interventiossa näkyi jo, että Sosionomi sekoittamassa arkirutiineja -projekti oli tuonut oppilaille ymmärryksen siitä, mitä heiltä tavoiteltiin, ja toisaalta työskentely alkoi olla heille jo tuttua, eikä se enää innostanut samalla tavoin kuin ensimmäisellä ja toisella kerralla. Tämä haastoi ohjaajaa motivoimaan haastavan

tehtävän teossa ja kannustamaan oppilaita havainnoimaan omaa itseä sekä omia kaverisuhteita muihin luokkalaisiin.

4.5 Seurantalomakkeet ja palautteen keruu

Jokainen ohjaaja seurasi ryhmien toimintaa interventioiden aikana seurattiin. Jokaisesta interventiosta kukin ohjaaja kirjoitti arviointilomakkeeseen (LIITE 2) havaintonsa oman ryhmän toiminnasta ja sen kehittymisestä sekä kommentin ohjauksesta. Opettajat täyttivät arviointilomakkeiden lisäksi teemahaastattelulomakkeen (LIITE 3), jossa he kokoavat projektin antia opettajanäkökulmasta.

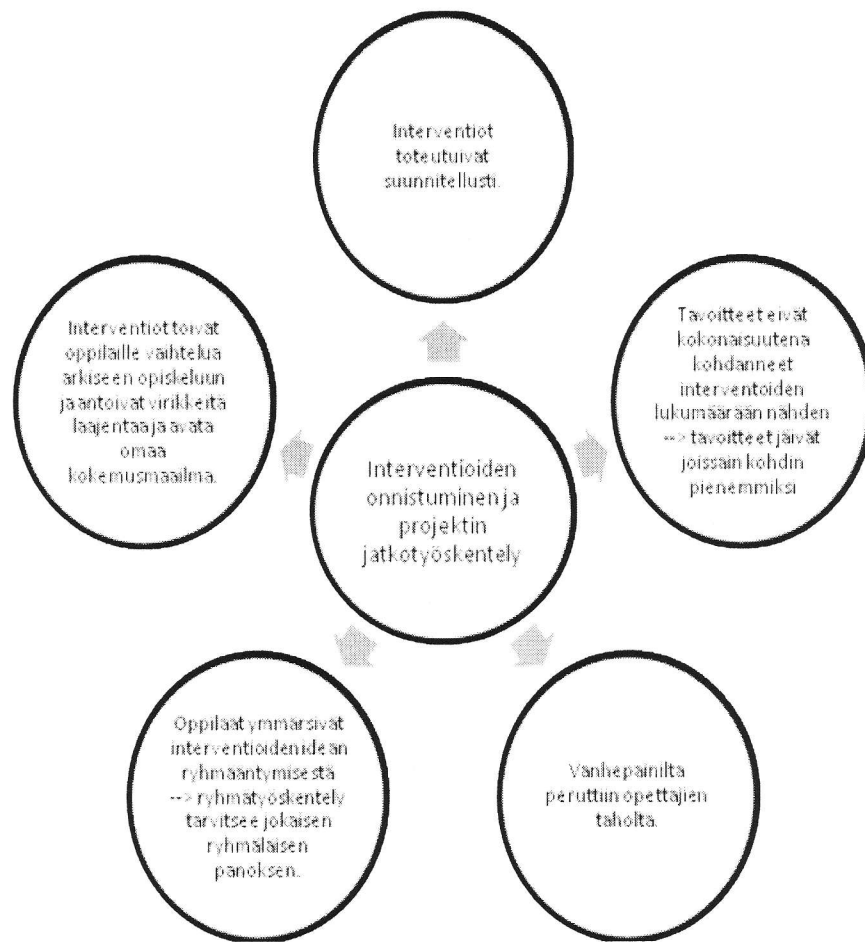
Oppilaat saivat täyttää oman arviointinsa omina ryhminään. Heidän palautelomakkeensa ideana oli kerätä tietoa siitä, miten oppilaat käsittivät interventioiden sujuneen ja mitä he kokivat niistä saivat.

4.6 Palautekeskustelut

Palautekeskustelut käytiin interventioista helmikuun 23. päivä, jolloin kokoonnuimme Hannan ja Mallan kanssa keskustelemaan interventioiden onnistumisesta sekä jatkosta, jotka on esitetty kuviossa 1.

Olin koonnut kyselylomakkeista pääkohdat esitettäväksi ja keskustelun pohjaksi, ja niiden kautta arvioimme kriittisesti interventioiden onnistumista. Esille nousi se, että luokkien tilanne oli muuttunut syksystä, jolloin loimme raamit interventioille. Samoin nousi esille projektin käytännön osuuksien lyhyt määrä, joka vaikutti siihen, ettei suuria muutoksia oppilaiden toiminnassa tapahtunut.

Keskustelimme myös vanhempainillasta, jossa minun oli tarkoitus esitellä vanhemmille projektin anti. Opettajat olivat tulleet siihen tulokseen, ettei heillä ole tarvetta pitää vanhempainiltaa tänä keväänä, koska he eivät olleet varmoja luokan jatkosta. He eivät kokeneet projektin olevan tarpeeksi suuri syy pitää vanhempainiltaa.

KUVIO 1. Palautekeskustelujen anti

5 PROJEKTIN ARVIOINTI

5.1 Projektisuunnitelman toteutumisen arviointi

Projektisuunnitelma ohjasi projektin kulkua ja sen mukaan edettiin. Interventioiden sisältöihin tuli pieniä muutoksia juuri ennen toteutusta sään vuoksi tai ohjaajan kokiessa muutoksen tarpeelliseksi. Projektisuunnitelma antoi raamit toiminnalle ja aikataulutti toimintaa, jolloin kaikille oli selkeää, mitä milloinkin oli määrä tapahtua.

Aikataulullisesti projekti toteutettiin tiukalla aikataululla. Suunnittelu käynnistyi syyskuussa 2009, mutta itse projektisuunnitelma hyväksyttiin juuri ennen interventioiden alkua, mikä kertoo prosessin sisäistämisestä ja yksityiskohtien hiomisesta. Itse interventiot sujuivat aikataulun mukaan tammikuussa 2010. Aikataulusta tiivistimme kyselyiden ja haastatteluiden purun sekä palautekeskustelut yhdelle tapaamiselle, joka onnistui kokonaisuutena tavoitteiden mukaisesti. Sosionomi sekoittamassa arkirutiineja -projektin ja opinnäytetyön koonti on sujunut aikataulussa kesän 2010 aikana ja valmistuminen tapahtuu aikataulun mukaisesti syksyllä 2010.

Kustannusarvio Sosionomi sekoittamassa arkirutiineja -projektille oli menojen suhteen 2 707,70 euroa, joka suurimmaksi osaksi koostui opiskelijan työn hinnasta, ja tulojen suhteen 1 402,20 euroa. Projektibudjetti oli siis alusta asti miinusbudjetilla. Seikkaan ei niin kiinnitetty huomioita, koska opiskelija sai oman työn osuutensa hänelle maksettavista opintotuista koko projektin aikana. Projektin todelliset menot olivat tarvikkeet interventioihin, joista osa saatiin Kostian koulun kautta ja osan opiskelija itse kustansi. Kustannukset olivat realistiset ja kustannettavissa.

5.2 Interventioissa ja niiden välillä tapahtuneen ryhmäkäyttäytymisen arvioiminen arviointilomakkeiden kautta

Lähtökohtana interventioille oli se, että luokassa esiintyi sooloilua ja riitoja sekä sitä, ettei kaikilla ollut kaveriporukkaa, johon kuulua. Arviointilomakkeiden mukaan interventiot eivät kovin syvältä päässeet vaikuttamaan luokan ilmapiiriin verratessa luokan toimintaa eri interventioikertojen välissä, mutta ne antoivat oppilaille vaihtelevaa toimintaa koulutyön ohien ja samalla herättelivät ajatuksia paremmasta luokkahengestä ja yhteistyöstä. Oppilaat toimivat viidessä ryhmässä, joita arvioitiin ohjaajan, avulla ja tässä on koko luokan arvioinnin tulokset yhteenvedettynä.

Kysymykseen, kuinka edellinen interventio on vaikuttanut toimintaan, on myönteisiä vaikutuksia havaittavissa, sillä palautteissa on kommentteja toiminnan yhtenäistymisestä ja oppilaiden selkeämmästä orientoitumisesta interventioon. Osassa vastauksissa interventioiden välillä ei nähty muutosta oppilaiden käytökseen. Eriäviin vastauksiin voi olla syynä erilaiset näkökulmat tarkastella kysymystä ja yhtenäisen arviointiasteikon puuttuminen.

Arviointilomakkeessa (LIITE 2) kysyttiin eri interventioissa oppimista vahvistavia tekijöitä. Intervention I vahvistaviksi tekijöiksi nimettiin yhdessä laaditut selvät säännöt, yhdessä uusissa ryhmissä tekeminen ja usean aikuisen läsnäolo. Toisen intervention vahvistaviksi tekijöiksi nousivat esiin omassa samassa ryhmässä toimiminen ja oman ryhmän onnistuminen sekä osallistumisvelvoite, joka antoi jokaiselle oman vuoron toimia ja kertoa. Kolmannen intervention vahvistaviksi tekijöiksi nousi esiin oma minä -tehtävä ja keskustelut oman ryhmän kanssa. Yhteenvetona voi havaita ryhmätyöskentelyn ja oman työskentelyn tärkeiksi seikoiksi, jotka vahvistivat projektin tavoitteisiin pääsyä.

Interventioissa oli myös heikkouksia, jotka heikensivät projektin pääsyä tavoitteisiin. Interventiossa I ja III ohjeistuksessa olisi pitänyt olla tarkempi, sillä joissain kohdin oppilaille jäi epäselväksi, kuinka pitää toimia. Oppilaat esittivät lisäkysymyksiä ymmärtääkseen ohjeistuksen loppuun asti. Myös se, että oppilaita

oli 30 vaikeutti kokonaisuuden hahmottamista ja yksittäisten oppilaiden huomioimista.

Erityishuomiota ensimmäisessä interventiossa saivat uudet ryhmät, oppilaiden jaksaminen keskittyä ja kyky odottaa omaa vuoroaan sekä selkeät ohjeet. Toisen intervention huomionkohteeksi nousivat vaihtelevat ja monipuoliset tehtävät ja se, että oppilaat olivat innolla mukana, vaikka oli kylmä. Kolmannen intervention erityishuomioksi nousi oppilaille haastava tehtävä, jota olisi pitänyt harjoitella ennen itse työn tekoa.

Oppilaiden toimintaa arvioitiin ryhmissä interventioiden aikana. Ensimmäisessä interventiossa oppilaiden toiminnassa näkyi uudet ryhmäjaot, jolloin toiminnassa näkyi paikkojen hakeminen ryhmässä. Samoin ryhmien suoritusnopeus vaihteli. Toisaalta oppilaille oli tuttua työskennellä ryhmissä, mikä helpotti toimintaa. Silti osa hiljaisemmista oppilaista hieman vetäytyi taaemmaksi toiminnan keskipisteestä. Toisen intervention tärkein huomio oppilaiden toiminnassa oli se, etteivät erityisoppilaat erottuneet joukosta vaan kaikki toimivat yhdessä innokkaasti. Toki ryhmien välillä oli eroja, kun he ratkaisivat metsäpäivän tehtäviä, mutta läpileikkaavasti jokainen ryhmä suoriutui tehtävistä. Sokkoleikki laittoi oppilaita ajattelemaan erilaisuutta uudelta kannalta, kun sai itse kokea hetken aikaa, miltä tuntui olla toisen ohjattavana. Kolmannessa interventiossa näkyi oppilaiden taito kysyä silloin, kun he eivät ymmärtäneet. Oppilaat huomioivat toisiansa hyvin jakaessaan tehtävän lahjoja toisille. He tekivät sen ryhmissä, joista saivat uskallusta toteuttaa tehtävää.

Ohjaus onnistui arviointilomakkeiden pohjalta läpi interventioiden selkeästi ja rauhallisesti, jopa innokkaasti. Kolmannen intervention tehtävään olisi pitänyt tehdä selkeämpi alustus, mutta oppilaat itse auttoivat tilanteessa ja kysyivät, kun eivät ymmärtäneet.

5.3 Opettajien teemahaastattelun kautta projektin tuloksellisuudesta

Opettajat vastasivat yhdessä teemahaastattelun (LIITE 3) kysymyksiin. Opettajat asettivat seuraavia tavoitteita ja odotuksia projektille; saivat uusia toimintamalleja

oppilaiden keskinäiseen vuorovaikutukseen ja ongelmatilanteiden ratkaisemiseen, sekä sen että toiminta olisi sujuvaa kaikki mukaan -periaatteella. Yhteistyötä he kuvaavat sujuvaksi ja joustavaksi, jossa omat toiveet ja odotukset sai hyvin esille.

Luokkahengen lämpömittarin toimivuutta yhteishengen mittarina he pitivät hyvänä ideana mutta kokivat, etteivät osanneet ottaa sitä kunnolla käyttöön, jolloin se jäi taka-alalle. Opettajat olisivat kaivanneet yhdessä oppilaiden kanssa laadittua kriteeristöä, joiden avulla toimintaa olisi arvioitu.

Interventiot sujuivat Mallan ja Hannan mielestä kokonaisuutena hyvin. Ohjaus oli rauhallista ja asioita selkeytettiin, jos jotakin oppilaat eivät ymmärtäneet. Interventiot sujuivat suunnitelmien mukaan ja olivat hyvin valmisteltuja. Ainoastaan tavoitteet olivat näin lyhyelle ajalle liian haastavat.

Kysyttäessä, toiko Sosionomi sekoittamassa arkirutiineja -projekti mitään uutta opettajille, he sanoivat kokeneensa ryhmätehtävät hyväksi, sillä niitä on helppo muokata jatkokäyttöä varten. Samoin he kokivat uudeksi sen, että he saivat hetken katsella omia oppilaitaan sivusta ja keskittyä havainnoimaan.

Tavoitteiden toteutumisesta opettajat olivat sitä mieltä, että ne olisivat paremmin toteutuneet, jos toiminta olisi ollut pidempikestoisempaa ja pidemmällä aikavälillä. Alkutilannetta kartoitettaessa opettajat kokevat, että olisi ollut hyvä kysyä myös oppilaiden näkökantaa, mitä ongelmakohtia luokkalaisilla on yhdessä toimimisessa. Tavoitteiden asettelussa opettajat olisivat halunneet vahvempaa oppilasnäkökulmaa, jolloin tavoitteita olisi haettu lähempää. Onnistumisina he kokivat oppilaiden ymmärryksen tavoitteista ja pärjäämisestä interventioissa. Samoin oppilaiden kyky tuottaa ja pohtia omia näkemyksiään yllätti hieman opettajia. Positiivisena asiana oppilailta nousi myös se, että he ymmärsivät sen, että kaikkia ryhmäläisiä tarvitaan ja jokaisen panos vaikuttaa ryhmän tekemisiin.

Projektista jäi opettajien mielestä uupumaan selkeä alkutilanteen arviointi. He jäivät myös miettimään toiminnan aloitusajankohtaa, olisiko syksy ollut otollisempi aika projektille. He miettivät myös, että jos projekti olisi toteutettu ensimmäisenä syksynä, jolloin yleis- ja erityisopetusluokat aloittivat yhteistoiminnan, olisivat tavoitteet ja jakso olleet todella tarpeen ja paikallaan.

5.4 Oppilaiden palautteet projektista

Oppilaiden palautelomakkeissa (LIITE 4) kysyttiin konkreettisimpia asioita, joihin oppilaiden oli helppo vastata, Lisäksi oli kysymyksiä, joissa oppilaat joutuivat miettimään, mitä he saavuttivat.

Mukavimmiksi asioiksi Sosionomi sekoittamassa arkirutiineja -projektissa nimettiin yleisesti metsäpäivän harjoitteet, pahvileikki ja sokkoviesti. Ääniä oppilailta sai myös ensimmäisen intervention mielikuvitusmatka ja itse laaditut säännöt. Toisaalta myös kolmannen intervention lahjojen antohetki oli joillekin mieliinpainuva.

Epämiellyttävimmäksi tai tylsimmäksi asiaksi oppilaat nimesivät pakkasen, joka haittasi toista interventiokertaa. Toisaalta kolmannen intervention maalaustehtävä ei miellyttänyt kaikkia.

Interventioiden tarkoituksen oppilaat ymmärsivät hyvin. He nimesivät tarkoitukseksi oppia ryhmätyöskentelyä ja parantaa yhteistyötä ja luokan ilmapiiriä. Ryhmässä toimimisesta oppilaat kokivat oppineensa kaikkien osallisuuden tärkeyden, sillä se voi olla hauskaakin, toiseen kannattaa luottaa ja että kaikkien kanssa täytyy tulla toimeen. Ryhmissä oppilaat kokivat toisen huomioonottamisen sujuneen hyvin.

Uusiksi asioiksi oppilaat nimesivät uusien kaverien saamisen, kun tutustui paremmin luokkalaisiinsa. Myös uudet leikit ja ryhmätaidot ja tiedot oppilaat nostivat esille.

Palautetta opiskelijalle oppilaat antoivat paljon. Ohjauksellisesti oppilaat kokivat ohjaajan ohjanneen ja pärjänneen hyvin, ja ulkoleikit jäivät ohjauksesta parhaiten mieleen.

5.5 Työskentelyprosessin arviointi ja tulokset

Työskentely sujui koko projektin ajan tasaisesti mutta varmasti. Projektisuunnitelman valmiiksi saanti kiihdytti omaa työskentelyä suunnitelman

parissa, jonka aikana valmistelin myös interventioissa käytetyt materiaalit. Interventioiden aikana työskentely oli sujuvaa opettajien ja koulunkäyntiavustajien kanssa. Joissain kohdin syntyi epäselvyyksiä, jotka saatiin korjattua keskustelemalla ja täsmentämällä ohjeistusta. Ohjaajana toimiminen kehittyi interventioiden aikana ja muuttui luontevammaksi, kun oppilaat tulivat tutuimmiksi.

Interventioiden ja palautekeskusteluiden jälkeen tuli taukoa projektiin opiskelijan muiden kouluasioiden takia. Opinnäytetyön koonti jatkui kesällä 2010 tasaiseen tahtiin. Pieni tauko antoi etäisyyttä ja mahdollisuuden katsoa työtä eri perspektiiveistä.

Interventioiden tuloksina voidaan pitää niin oppilaiden oivalluksia yhteishengen tärkeydestä kuin myös muuttunutta käytöstä toisia kohtaan. Tuloksellisesti projekti antoi opettajille mahdollisuuden tarkkailla oppilaita toisesta näkökulmasta, havainnoijana. Projekti antoi myös uusia ohjaustaitoja opiskelijalle.

5.6 Projektin tulosten itsearviointi

Koska projekti sijoittui lyhyelle aikavälille ja sisälsi vain kolme interventiota, koen että tavoitteet onnistuivat kohtalaisen hyvin. Se, että interventioita sovittiin vain kolme, oli yhteinen päätös, sillä mahdollisuus olisi ollut hieman useampaan interventiokertaan. Samoin lyhyt aikaväli sovittiin yhdessä.

Tavoitteiden asettelu tapahtui pitkälle ammattikorkeakoulun vaatimusten mukaisesti, jolloin osa tavoitteista oli jo projektin alussa korkealla, mikä pakotti ja kannusti työskentelemään. Toki osa tavoitteista olisi vaatinut oppilaille pidempää sulatteluaikaa, mikä näkyi siinä, että projekti ikään kuin loppui kesken eikä antanut oppilaille sulatteluaikaa sisäistää vaadittuja asioita. Toisaalta tavoitteiden oli tarkoitus herätellä oppilaita ajattelemaan asioita uusista ja laajemmista näkökulmista, minkä koen toteutuneen siinä määrin, että oppilaat kokivat löytäneensä uusia kavereita luokkalaistensa keskuudesta ja ymmärsivät jokaisen ryhmäläisen panoksen olevan tärkeä ryhmän onnistumiselle.

Opettajille projekti antoi mahdollisuuden olla sivussa päävetovastuusta, jolloin heille jäi aikaa havainnointiin, ja koen sen olleen yksi onnistunut asia. Havainnointi eri näkökulmasta herättää ja avaa uusia havaintoja oppilaista, joita ei välttämättä tule huomanneeksi jokapäiväisissä opettamistilanteissa. Vaikkakin opettajilla on laajat ”toiminta- ja leikkityökalupakit” käytössään, koen, että eri ihmisen tuomat toiminnot tuovat aina jotakin uutta, jota opettajat pystyvät hyödyntämään ja muuntelemaan tulevaisuudessa omissa opetus- ja toimintahetkissään.

Kun arvioin omaa toimintaa ja omia oppimistuloksia, olen tyytyväinen interventioiden sujuvuuteen kokonaisuutena. En ole ennen ohjannut noin isoa ryhmää, joten koen ohjauksen menneen hyvin siltä osin. Toisaalta iso ryhmä kehitti ohjaustaitojani, sillä mitä useampi ohjattava, sitä paremmin on osattava selittää asiat. Työskentelyyn vaikuttaa kovin paljon henkilökohtaiset arkiset asiat, jotka ovat mielessä samaan aikaan. Tämän huomasin kolmannessa interventiossa, josta sain palautetta, että ohjauksen olisi pitänyt olla selkeämpää ja johdonmukaisempaa. Tällöin tiesin, etten ollut kuin 90-prosenttisesti läsnä, koska mielessä vilisi monta asiaa kerralla.

Yleisesti ottaen moniammatillinen yhteistyö sujui niin opettajien kuin koulunkäyntiavustajien kanssa joustavasti ja sujuvasti, mitä voi pitää yhtenä tuloksena, kun kyseessä on moniammatillinen ryhmä toteuttamassa erilaista toimintaa oppilaille ulkopuolisen ohjaajan vetämänä.

6 POHDINTA

Sosionomi sekoittamassa arkirutiineja -projektin tavoitteena oli saada Kostian koulun neljännelle luokalle ja kolmos-nelosluokan erityisluokalle sallivampi ja sujuvampi luokkahenki, sillä ajoittain luokkalaisten välillä esiintyi nimittelyä ja kiusaamista. Menetelmänä käytettiin yhteistoiminnallista oppimista, jonka taustalla pyöri koko ajan sosiaalipedagoginen ja inklusiivinen ajattelumalli. Kolmen intervention avulla oli tarkoitus herätellä oppilaille uusia ajattelu- ja käyttäytymismalleja, jotka tukisivat toimivaa ilmapiiriä luokassa. Tuloksena opinnäytetyöstä oppilaille jäi uusia leikkejä mutta myös uusia kokemuksia ryhmässä toimimisesta ja erilaisuudesta omana kokemuksena. Opettajille projekti tarjosi uuden näkökulman tarkastella oppilaita ja antoi erilaisia harjoitteita käytettäväksi ja muokattavaksi. Itselle opinnäytetyö tarjosi mahdollisuuden saada uusia kokemuksia ryhmän vetämisestä ja kehittymisestä ohjaajana. Toki kirjallisen työn tekeminen kasvatti valmiuksia laatia erilaisia raportteja.

Opinnäytetyöprosessi lähti käyntiin nopeasti ja itse käytännön osuuksien suorittamiseen päästiin jo kolmen kuukauden kuluttua ensimmäisistä palavereista. Projektisuunnitelman valmistumisen kanssa tuli kiire, kun viimeisiä yksityiskohtia hiottiin tarkemmiksi. Interventioiden sujuminen oli tärkeä tavoite ja kokonaisuutena ne olivat toimivat. Kolmannen intervention maalausharjoite olisi pitänyt alustaa tarkemmin oppilaille, jotta he olisivat ymmärtäneet toimintojen tarkoituksen syvemmin. Toisaalta interventioiden vähäinen määrä ja lyhyt aikaväli toivat sen, ettei suuria muutoksia luokan ilmapiiriin tapahtunut. Toki interventiot tarjosivat oppilaille ajateltavaa ja mahdollisuuden tutustua luokkalaisiinsa, joita ei välttämättä niin hyvin tuntenut.

Sosiaalityö kouluissa on ollut usein vain koulukuraattorin toteuttamaa toimintaa ja opettajien käyttämää aikaa opetuksen ohella oppilaisiin. Nykykeskusteluissa jo puhutaan siitä, että oppilaiden pahoinvointi ja opettajien kiire kasvavat, mikä ei ole hyvä yhdistelmä. Se, että oppilaille tarjotaan koulutyön ohella mahdollisuus osallistua erilaisiin toimintoihin tai puhua luotettavan aikuisen kanssa, on ennaltaehkäisevää toimintaa. Tätä ajatusta moni projekti ja hanke ajaa eripuolilla maata eteenpäin, ja se tulisi ottaa valtion suojiin siinä määrin, että kunnilla olisi

varaa ja velvoite järjestää oppilaille enemmän koulun ohella olevaa toimintaa, ilman että se kuormittaa opettajien tekemää työtä. Sosionomi (AMK) -koulutus tarjoaa hyvät mahdollisuudet toimia kouluympäristössä yhdessä opettajien ja muiden toimijoiden kanssa tukien oppilaiden sosioemotionaalista kehitystä ja valmiuksia olla täysivaltainen yhteiskunnan jäsen.

Sosionomi sekoittamassa arkirutiineja -projekti on kasvattanut taitojani tulevana sosionomina (AMK). Osaamiseni työyhteisön jäsenenä kasvoi, kun sain kuulua projektin kautta Hannan ja Mallan työyhteisöön sekä olla jäsen siinä ja toteuttaa itseäni yhtenä tiimin jäsenenä. Reflektointi on kehittynyt siinä määrin, että voin reflektoida oppimiani asioita tiimin käyttöön sekä reflektoida omaa toimintaa ja tuottaa niiden kautta erilaisia harjoitteita. Oma reflektointi projektin jälkeen oli tärkeä prosessi, jotta ymmärsin projektin onnistumiset mutta myös heikot kohdat, jotka olisi pitänyt ottaa huomioon paremmin. Projektin organisointi ja johtaminen oli minulle jo ennestään tuttua aikaisempien kokemusten kautta, mutta projekti antoi esimakua siitä, mitä se voisi olla tulevassa ammatissa, sillä jouduin argumentoimaan ammatillista osaamistani suunnitellessamme projektia. Vuorovaikutus-, viestintä- ja kanssakulkemisen taidot kehittyivät niin oppilaiden kuin työntekijöiden kanssa. Oppilaat tarjosivat haasteen tutustua ja ohjata heitä isona ryhmänä, toisaalta opin erilaisia vuorovaikutuksen taitoja rakentaessani projektia ja hakiessani erilaisia lupia. Menetelmällinen osaaminen kehittyi rakentaessa projektin sisältöä, ja kirjoittaessa loppuraporttia opin uudella tavalla käyttämään lähdemateriaaleja.

Tulevaisuutta ajatellen olisi hyvä rakentaa pidempikestoisempia projekteja koulutoiminnan ohelle, jolloin oppilaat voisivat kehittyä omina itsenään ja jakaa kokemuksia erilaisessa ilmapiirissä kuin oppimistilanteissa. Toisaalta luokkakokojen kasvaminen ja vanhempien vuorotyöskentely sekä pidentyneet työpäivät aiheuttavat sen, että moni oppilas kaipaisi enemmän huomioita aikuiselta, jolloin erilaiset pienryhmät tarjoisivat monelle oppilaalle paikan, jossa he saisivat tarvitsemansa huomion aikuiselta.

LÄHTEET

- Brown, R. 2000. Group processes: dynamics within and between groups. Oxford: Blackwell Publishing.
- Hautala, T. 2005. Nuorten marginalisoitumiseen vaikuttavat tekijät. Teoksessa T. Hautala, S. Nenonen & I. Tanskanen (toim.) Näkökulmia hyvinvointiin 4. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 32. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Honkanen, E. & Suomala, A. 2009. Oppilashuollon käsikirja. Keuruu: Tammi.
- Hämäläinen, J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Opetusjulkaisu 1/1999. Kuopion yliopisto.
- Isoherranen, K. 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Vantaa: WSOY Oppimateriaalit.
- Karila, K., Kinos, J. & Virtanen, J. 2001. Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Juva: PS-Kustannus.
- Kopakkala, A. 2005. Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Kurki, L. 2001. Sosiaalipedagoginen näkökulma varhaiskasvatukseen. Teoksessa K. Karila, K. Kinos & J. Virtanen (toim.) Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Juva: PS-Kustannus.
- Kurki, L. 2002. Persoona ja yhteisö. Personalistinen sosiaalipedagogiikka. Jyväskylä: Kopiojyvä Oy.
- Linnossuo, O. Arviointitutkimus Nytkussa – nuorten kuntoutumistutkimus- ja palveluohjaus – hankkeessa vuosina 2002–2003. Teoksessa O. Linnossuo, S. Nenonen & I. Saario (toim.) Näkökulmia hyvinvointiin I. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 8. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Murto, M. 2001. Vammaisuuden raameista osallisuuden kokemiseen. Teoksessa M. Murto, A. Naukkarinen & T. Saloviita (toim.) Inklusion haaste kouluille. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Määttä, P. 1981. Vammaiset – suuri vähemmistö. Jyväskylä: Gummerus.
- Naukkarinen, A. & Ladonlahti, T. 2001. Sitoutuminen, joustavat resurssit ja yhteistyö – välineitä kaikille yhteiseen kouluun. Teoksessa M. Murto, A. Naukkarinen & T. Saloviita (toim.) Inklusion haaste kouluille. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Pekola, J. 2009. Ryhmät. Luentomuistiinpanot. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan yksikkö.

Pekola, J. 2009. Sosiaalipedagogiikka. Luentomuistiinpanot. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan yksikkö.

Pirkanmaan Sininauha ry 2010. Ryhmän ohjaaminen. Materiaali ryhmäohjaajan koulutukseen. Www-dokumentti. Saatavissa:
http://www.pirkanmaansininauha.fi/esitteet/RYHMAN_OHJAAMINEN.pdf . Luettu 28.6.2010

Saloviita, T. 2008. Kaikille avoimeen kouluun. Erilaiset oppilaat tavallisella luokalla. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Väyrynen, S. 2001. Miten opitaan elämään yhdessä? – Inklusion monet kasvot. Teoksessa M. Murto, A. Naukkarinen & T. Saloviita (toim.) Inklusion haaste kouluille. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Annika Lukula

YHDESSÄ TEHDEN, KUUNNELLEN JA HAVAINNOIDEN
Ryhmädynamiikan etsimistä yhdessä

Projektisuunnitelma
KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Tammikuu 2010

1 JOHDANTO	1
2 PROJEKTIN KUVAUS JA TAVOITTEET	2
2.1 Projektin tavoitteet	2
2.2 Tulosten määrittely	6
2.3 Projektissa huomioon otettavat standardit	7
3 PROJEKTIORGANISAATIO	8
3.1 Projektin yhteistyötahot ja ohjausryhmä	8
3.2 Projektiryhmä ja projektivastaava	8
4 TOTEUTUSSUUNNITELMA	9
4.1 Tehtäväluettelo, aikataulu ja välitulokset	9
4.2 Tehtävien työvaiheet ja –muodot	12
4.3 Resurssien hankinta ja käyttösopimukset	13
4.4 Projektin potentiaaliset ongelmat ja riskit	13
5 PROJEKTIBUDJETTI	14
6 OHJAUSSUUNNITELMA	16
6.1 Projektiryhmän kokoukset	16
6.2 Projektin tiedottaminen ja dokumentointi	16
6.3 Projektin raportointi	17
6.4 Projektin laadunvarmistus	17
7 KIRJALLISUUS	18
LIITE	

1 JOHDANTO

Pälkäneen kunnan Kostian koulun neljäs ja kolmos-nelosluokan erityisluokka opiskelevat osan aikaa yhdessä yhtenä luokkana ja osan aikaa omina luokkina. Luokanopettaja Hanna Kotala ja erityisopettaja Malla Eisala käyttävät opetuksessaan osallistavan opetuksen mallia, johon on haettu mallia Tampereen Raholan koululta, joka on jo pidemmän aikaa toteuttanut inklusioon perustuvaa opetusajatusta, jossa keskeisinä ajatuksina ovat joustavat, kaikkien oppilaiden osallisuutta korostavat opiskelujärjestelyt. Kostian koululla erityisoppilaiden määrä kasvoi, ja samalla koulun tilat alkoivat olla ahtaat kaikille koululaisille. Niinpä lähdettiin miettimään erilaisia ratkaisuja ongelmalle, johon löydettiin tilaratkaisu kirjaston vanhoista tiloista, jotka vuokrattiin opetustoimen käyttöön. Hannan ja Mallan luokka olivat valmiita muuttamaan tiloihin ja koulun puolelta saatiin tuki uudenlaisen yleis- ja erityisopetuksen yhteistyöhön.

Luokka toimii nyt toista lukuvuotta yhdessä, oppilasvaihtuvuutta on jonkin verran tapahtunut ja opettajat kokevat, että yhteishenkeä nostattava, sekä ongelmaratkaisutaitoja kehittävä toiminta olisi luokalle hyväksi, jotta saavutettaisiin parempi luokkahenki ja oppilaat osaisivat toimia ryhmän jäsenenä oikeudenmukaisemmin.

Itseäni on kiinnostanut pidemmän aikaa lasten ja nuorten kanssa tehtävä toiminta ja kuultuani erityisopettajalta heidän tarpeistaan, aloin työstämään ideaa yhteishenkeä kohottavasta toiminnasta. Opettajien kanssa mietimme projektille rungon interventiointeen ja tavoitteet, joiden pohjalta suunnittelin luokille ohjelman.

Koska luokassa on ongelmia ratkaista tilanteita itsenäisesti, on tarkoitus järjestää erilaisia ryhmädynamiikkaa herättäviä ja omaa toimintaa arvioivia interventiota, joiden tarkoituksena on luoda luokille yhteinen ongelmaratkaisutaitoihin perustuva toimintakulttuuri, joka edistää heidän käsitystään tasa-arvosta, suvaitsevaisuudesta ja yhteisöllisyydestä, sekä opettaa yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista. Tarkoituksena on uudistaa luokkien ajattelu- ja toimintamalleja.

Avainsanat: sosiaalipedagogiikka, yksilö ja yhteisö, inklusio

2 PROJEKTIN KUVAUS JA TAVOITTEET

2.1 Projektin tavoitteet

Perusopetuksen tavoitteena on perusopetuslain (1998/628) mukaan on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Yhdessä tehden, kuunnellen ja havainnoiden -projektin tavoitteena on tukea opettajien tekemää työtä, antaen oppilaille käytännön kautta kokemuksia ryhmän jäsenenä toimimisesta vastuullisena ongelmanratkaisutaitoja osaavana oppilaana. Oppilailla on myös velvollisuuksia, oppilaan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti, joka koskee kouluympäristöä kokonaisuudessaan. YK:n lapsen oikeuksien sopimus antaa lapsille tasavertaisen oikeuden koulutukseen ja siihen, että heidät huomioidaan yksilöinä antaen tilaa jokaiselle kehittää omia lahjojaan. Osallistavan opetuksen tarkoituksena on halu olla ja toimia yhdessä ja sitoutuminen periaatteeseen merkitsee jokaiselle oppilaalle annettua lupaa kuulua joukkoon ja tämän periaatteen tuomista koulun päivittäiseen toimintaan.

Sosiaalipedagogiikalla tarkoitetaan yhteiskunnallista elämänmuotoa, jossa korostuu inhimillisyys, henkiset arvot ja yhteisöllisyyden edistäminen pedagogisin keinoin. Sosiaalipedagogiikka on enemmänkin ajattelun väline, ollen samalla käytännönläheinen ja soveltava.

Projektissa on juurikin kyse yksilön ja yhteisön välisestä suhteesta. Tarkoituksena on antaa ohjaajana oppilaille mahdollisuus erilaisin dialogisin keskusteluihin, interventioiden eli erilaisten ennalta suunniteltujen toimintahetkien ja pelien aikana ja jälkeen, itse ryhtyä ajattelemaan omaa henkilökohtaista toimintaa suhteessa muuhun ryhmään ja löytää uusia ulottuvuuksia itsestään, joita interventioissa haetaan. Tarkoituksena on saattaa alulle jo orastusvaiheessa oleva tai vielä alkamaton prosessi oppilailla, jossa heidän oma tietoisuus, arvot, asenteet, uskomukset ja ajattelun tavat muovautuvat, sekä antaa heille inhimillisen merkityksen siitä mitä on jo opittu. On tärkeää huomioida oppilaiden oma persoonallinen kehitys, mutta myös huomioida ryhmän yhteisöllisyyden tukeminen samanaikaisesti. Projektissa käytän hermeneuttista työotetta, jossa ilmiöt ovat subjektiivisia ja niitä tulkitaan yksilöiden omien kertomisien kautta. Vuorovaikutuksellisuus korostuu toiminnoissa. Ajatuksena on, että jokainen oppilas on persoona, joka tarvitsee yhteisöään, tässä tapauksessa luok-

kaansa, jossa jokainen kasvaa täyteen kukoistukseensa yhdessä muiden persoonien kanssa. Viitaten Martin Buberiin, Emmanuel Monsieriin ja Paolo Freireen, joiden ajatuksia edelliset ovat, he korostavat sitä, että yhteisön rakentamiseen tarvitaan sosiaalisia suhteita, jotka sisältävät sitoutumista yhteisöön. Tässä kohden on pyrittävä rakentamaan oppilaiden omat tahdot yhteistä tahtoa kohden, joka palvelisi koko luokkaa. Buber luonnehtii aitoa yhteisöllistä suhdetta kahdella tavalla, mutta avaan ja hyödynnän niistä toista: Minä – Sinä - suhdetta, jossa kaksi persoonaa kohtaa, korostaen yksilön arvokkuutta ja sosiaalisuutta. Kyse on jakamisesta, juurikin reflektiivisyydestä. Suhteen kulmakivinä ovat avoimuus, suoruus, molemminpuolisuus ja läsnäolo, sekä se, että toinen kohdataan kokonaisvaltaisesti aidosti ja vertailematta. (Kurki, 2002, 33–36 ;Karila, Kinon, Virtanen, 2001, 120–123)

Persoonakeskeinen kasvatus sosiaalipedagogiikan sovelluksena antaa hyvän tavoitepohjan. Kasvatussuuntauksen kolme pääperiaatetta antavat oppilaille yksilöinä tilaa olla erilaisia persoonia ja kasvaa täysivaltaiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Jokainen on ainutkertainen ja korvaamaton, jota on ohjaajana tuettava ja autettava löytämään oma kutsumuksensa. Koska koululaitos on yhteiskuntakelpoiseksi valmentava instituutti, on tavoitteena sosialisatio ja valmistautuminen elämään, jossa korostuvat yhdessä elämisen taidot ja paremman arkipäivän rakentaminen omien tarpeiden kautta. Tavoitteena on myös saada oppilaat ymmärtämään jokaisen oma vapaus ja autonomia, joka tarkoittaa vapautta tehdä vapaita ja autonomisia, mutta vastuullisia päätöksiä elämässään ikäkauteensa sopivalla tavalla. (Karila, ym., 2001, 126–127) Projekti ei pureudu sinänsä oppilaiden kuulumiseen normaaliopetukseen tai erityisopetukseen, vaan tarkoituksena on katsoa heitä jokaista yksilöinä, joista jokainen kuuluu yhteisöön, tässä tapauksessa luokkayhteisöön ja on oikeus tasavertaiseen osallistumiseen. Lähtökohtana on se, että kaikki oppilaat ovat erilaisia, jokaisella on erilainen persoona, jolla he osallistuvat yhteisönsä toimintaan. Tarkoituksena on inklusiivisen lähestymistavan mukaisesti tavoitella myönteisten asenteiden kehittymistä, lisätä sosiaalisista kanssakäymistä luokkalaisten kesken kuin myös edistää oppilaiden keskinäistä tasa-arvoa, silloin kun he toimivat itsenäisemmin.

Tarkoituksena ei ole sinänsä puuttua opettajien toimintakulttuureihin, vaan olla lisänä heidän opetuksessa ja antaa niin oppilaille kuin opettajille uudenlaisia toimintamalleja, joilla voidaan parantaa vuorovaikutussuhteita. Projektin näkökulmana on juuri inklusio, jossa ei ole tarkoitus porautua vain erityisoppilaiden sovittamista yleisopetuksen pariin, vaan siitä,

että kaikkien oppilaiden oppimisen esteitä voitaisiin poistaa tai madaltaa ja miten heidän oppimistaan voitaisiin parantaa sekä osallistumistaan lisätä. On tarkoitus, saada oppilaille ajatus mukaan kuulumisesta, osallistumisen käsitteellä tarkoitetaan sitä, kuinka oppilas kokee osallisuutensa, ja voiko hän jättää osallistumatta jos siltä tuntuu. Se on monimuotoinen ja dynaaminen prosessi, joka ilmentyy toimintana, johon oppilas osallistuu omalla panoksellaan hyötyen siitä itse jollakin tavalla. Osallisuus vaatii oppilaissa motivaatiota osallistua ja emotionaalista kiinnittymistä ryhmäänsä, jotta yhteistoiminta onnistuisi. Interventioiden harjoitteet antavat oppilaille mahdollisuuden neuvotella ryhmäläisten kesken, miten annetut tehtävät tulisi ymmärtää, suorittaa ja arvioida, joka osaltaan harjaannuttaa oppilaiden neuvottelutaitoja. (Murto, Naukkarinen, Saloviita, 2001, 16–20)

Steve Bikon ajatus koulutuksellisesta inklusiosta kuvaa hyvin projektin ylätavoitteita. Hän kuvaa sitä seuraavalla tavalla: ”Koulutuksellinen inklusio on tasavertaista osallistumista yhteisön toimintaan. Se ei koske vain tiettyä erityiseksi koettua ryhmää vaan se tarkoittaa kaikenlaista sivuuttamista ja syrjintää tukevien asenteiden, tapojen, rakenteiden ja toimintaohjeiden muuttamista siten, että yhteisön jäsenillä on tässä muutosprosessissa sanansa sanottavana.” (Murto, ym., 2001, 28) Projektissa juurikin haetaan sitä, että oppilaat ottaisivat osaa yhteisöönsä ja olisivat vaikuttamassa siihen, kuinka kaikki ryhmäläiset ovat tasa-arvoisia ja tärkeitä ryhmälle. On tärkeää, että interventioiden avulla saadaan oppilailta palautetta siitä, kuinka he kokivat uudenlaisen työotteen ryhmässä, jossa jokaisen tuli osallistua omalla panoksellaan, koska uudenlaisten asenteiden ajaminen oppilaille on haastavaa, mutta tärkeää ajatellen heidän tulevaisuutta.

Oppimistavoitteena oppilaille on se, että he oppivat käyttämään uusia ongelmaratkaisutaitoja ja tiedostamaan, mikä on oikein ja mikä väärin. Tavoitteena on myös kasvattaa oppilaiden sitkeyttä ja ponnistelukykyä päästä yhteisiin tavoitteisiin, joissa opetellaan pidempää pinnaa ja hyväksymään erilaiset ratkaisut toimia, sekä oppia oppimaan arjessa tutuin mutta myös luovia keinoja hyödyntäen. Tarkoituksena on luoda oppilaille oppimisen ja onnistumisen kipinä, jota varten kannattaa tehdä töitä niin itsensä kuin ryhmän puolesta ei vain kouluympäristössä, vaan käyttämään oppimiaan taitojaan laajasti koko elämänsä osalualueilla. Yksilötasolla tämä tarkoittaisi sitä, että oppilas pystyy hallitsemaan omaa elämänsä kokonaisvaltaisesti ja ottamaan teoistaan vastuuta. Oppilaan tulisi pystyä hahmot-

tamaan omia vahvuuksiansa ja hyödyntämään näitä tulevaisuudessa esimerkiksi opiskelu-/työpaikan haussa.

Pedagogisina tavoitteina on tukea oppilaiden yksilöllistä kasvua tukien heitä omassa persoonallisessa kasvussaan. Tarkoituksena on ohjata ja rohkaista tutustuttamalla oppilaita uusiin toimintamalleihin ja käyttämään niitä arjessa. Kokemusten ja yhdessä tekemisen kautta haetaan refleksiivistä osallistumista antaen heille aikuisen tuki kokeilla uusia asioita. Tavoitteena on saada oppilaat hahmottamaan pedagogisia ristiriitoja ja auki avaamaan näitä. Tarkoitus ei ole vaikuttaa suoraan oppilaiden toimintaan, vaan antaa heidän esimerkkien kautta ymmärtää uusia näkökulmia. Oppilaita kannustetaan osallistumaan erilaisiin vapaa-ajan aktiviteetteihin. Tämä vahvistaa oppilaiden yhteiskuntaan kuuluvuuden tunnetta ja luo sisältöä heidän elämiinsä.

Interventioiden tarkoituksena on pikku hiljaa herättää oppilaat tekemään muutoksia toiminnassaan ja kannustaa heitä onnistumisien kautta. Yhdessä tehtävät interventiot pakottavat oppilaat tekemään yhteistyötä hausalla ja mielekkäällä tavalla, jossa oppiminen tapahtuu vähitellen toiminnan ohessa. Interventiossa näkyvät perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyistä oppimistavoitteista ja keskeisistä sisällöistä otteita seuraavista aihekokonaisuuksista:

- Ihmisenä kasvaminen
- Viestintä ja mediataito
- Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys
- Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta
- Turvallisuus ja liikenne

Projektin päätavoitteet:

- luoda avoimempi ja sallivampi luokkahenki
- avata ja laajentaa oppilaiden arvokäsityksiä
- ongelmaratkaisutaitojen käyttäminen sujuvasti arjessa
- lisätä sosiaalista kanssakäymistä ja osallistumista luokan toimintaan

Projektin alatavoitteet:

- tukea opettajien tekemää työtä
- opettaa ymmärtämään mukaan kuulumisen merkitys
- opettaa ottamaan vastuuta teoistaan ja niiden vaikutuksista pidemmällä aikavälillä
- opettaa tunnistamaan omia vahvuuksiaan

2.2 Tulosten määrittely

Tulosten määrittely tapahtuu arvioimalla luokan nykyistä toimintakulttuuria ja interventioiden jälkeistä toimintakulttuuria. Tutustuminen luokkaan viikolla 51 (2009), tarkoittaa sitä, että seuraan luokan toimintamalleja havainnoimalla toimintaa objektiivisesti ja kirjaamalla esiin tulleita ilmiöitä. Mittarina toimivat myös opettajien ja koulunkäyntiavustajien kirjaamat havainnot interventioista, jotka he kirjaavat oman ohjattavan ryhmän toiminnasta interventioharjoitteissa. Tässä laatukriteereinä on se, onko toiminta muuttunut, jos se on muuttunut, mihin suuntaan se on muuttunut, sekä se kuinka yksilöiden toiminta ryhmässä on muuttunut. Oppilaat saavat viimeisen intervention lopuksi täytettäväkseen toimintaryhmässään palautelomakkeen, jossa he arvioivat sitä, miten he ovat kokeneet toiminnan vaikuttaneen häneen itseensä sekä luokkahenkeen. Tulositmittarina otetaan luokassa käyttöön luokkahengen lämpömittari, joka nousee ja laskee oppilaiden ryhmätoiminnan kautta. Tätä voidaan hyödyntää arvioimalla kuinka sitoutuneita oppilaat ovat tekemään omalla toiminnalla luokan parhaaksi sekä toimimaan yhteisen tavoitteen mukaisesti.

Tuloksia arvioidaan myös keskustelemalla luokan kanssa miten he kokivat projektin annin palautelomakkeista saatujen tulosten kautta. Lisäksi tuloksien määrittelyyn vaikuttaa opettajien kokemukset projektin eri vaiheista sekä vaikutuksista jälkeenpäin, joka kerätään teemahaastattelulla. Opettajien kanssa käydään oppilaiden palautteet läpi ja verrataan heidän kokemuksiinsa, ja mietitään yhdessä projektin onnistumiskohdat, sekä ne asiat joita voidaan luokassa vielä kehittää projektin loputtua.

Yhtenä osa-alueena tulosten arvioinnissa on sosionomin osaamisen arviointi, jossa arvioidaan onnistuttiinko ohjaamaan heikoimmin osallistuvia oppilaita ottamaan osaa ryhmän

toiminnoissa ja tehtävissä. Tarkastelunäkökulmana on myös se, onko sosionomi tuonut omalla osaamisellaan uusia näkökulmia opettajien oman osaamisen lisäksi.

2.3 Projektissa huomioon otettavat standardit

Tässä projektissa on huomioitava seuraavat lain velvoittavat kohdat.

- Peruskoululaki
- perusopetussuunnitelma
- jokamiehen oikeudet
- vaitiolovelvollisuus
- valokuvauslupa
- koulun toimintasuunnitelma
- lupa sivistystoimelta

3 PROJEKTIORGANISAATIO

3.1 Projektin yhteistyötahot ja ohjausryhmä

Projektin yhteistyötaho jako on kolminainen, se perustuu opiskelijan, Kostian koulun neljännessä ja kolmos-nelosluokan erityisluokasta, sekä Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksiköstä. Ohjausryhmä opiskelee osan aikaa yhdistettynä ja osan aikaa omina luokkina, oppilaiden ikähaitari tulee olemaan 9-10(11) vuoteen. Ammattikorkeakoulun yhteistyö painottuu sosiaalialan koulutusohjelman ympärille.

3.2 Projektiryhmä ja projektivastaava

Projektiryhmä muodostuu minun eli projektivastaavan lisäksi Kostian koulun nelosluokan opettajasta Hanna Kotalasta ja kolmos-nelosluokan erityisopettajasta Malla Eisalasta, sekä luokkien oppilaista. Suunnittelun ja toteutuksen päävastuu on projektivastaavalla. Hannan ja Mallan vastuu suunnittelussa on se, että he loivat raamit, mitä olisi hyvä olla ohjelmassa, mutta toisaalta he varmistavat sen, että suunnitelmat on toteutettavissa luokassa. Suunnittelussa oppilaat saavat äänensä kuuluville suunnitellen yhdessä aikuisten kanssa toiminnalle yhteiset säännöt, sekä vaikuttaa siihen, minkälaisia interventioita he kokevat tarvitsevan. Oppilaat ovat itse vaikuttamassa tavoitteiden saavuttamisen jälkeisiin ”palkintoihin”.

Toteutuksessa Mallan ja Hannan apu on tärkeää, jotta erilaisten rastien pitäminen onnistuu. Toteutuksen järjestämiseen osallistuu myös koulunkäyntiavustajat Satu Ellonen ja Nina Hietasalo, ollen yhdessä Mallan ja Hannan kanssa minun apuohjaajiani, ohjaten yhtä pienryhmää. Tarvittaessa projektiin osallistuu joissain kohdissa erillinen henkilö, joka auttaa tilojen kuntoon laitossa sekä valokuvauksessa.

4 TOTEUTUSSUUNNITELMA

4.1 Tehtäväluettelo, aikataulu ja välitulokset

Päätehtävinä on ottaa luokkahengen lämpömittari käyttöön, sekä interventioiden kautta kehiteltävä uusi toimintakulttuuri luokalle.

PÄIVÄMÄÄRÄ	ASIA	VASTUUHENKIÖ	KOSKA VALMIS
22.9.2009	Toiminnan raamien so- piminen	Malla, Hanna ja An- nika	
	toiminnan suunnittelu	Annika	5.10.2009
22.9.2009-syksy 2010	valokuvaus koko projek- tin ajan	kaikki projektiin osal- listuvat vuorollaan	
5.10.2009	suunnitelmien tarkastelu	Malla, Hanna ja An- nika	
	projektisuunnitelman valmistuminen	Annika	joulukuu 2009
	tutkimuslupien haku	Annika	joulukuu 2009- tammikuu 2010
8.12.2009	projektikokonaisuuden tarkistus	Malla, Hanna ja An- nika	
	tarvikehankinnat	Annika	10.1.2010
13.12.2009	Interventio-tarvikkeiden	Annika	09.01.2010

	teko		
14.–15.12. 2009	tutustuminen oppilaisiin, sekä alkutilanteen kartoitus (liite VI)	Annika	
vk 1-2, 2010	vanhemmille tiedotus (liite II)	Malla ja Hanna (Annika tekee oman tiedoteosionsa)	
11.1.2010	interventio I (liite I)	Annika, Malla ja Hanna	
21.1.2010	interventio II (liite I)	Annika, Malla ja Hanna	
25.1.2010	interventio III (liite I) Oppilailta palautteiden keräys (liite V)	Annika, Malla ja Hanna Annika	
helmikuu 2010	teemahaastattelut (liite IV)	Annika	
helmikuu 2010	kyselyiden ja haastatteluiden purku	Annika	
helmikuu- maaliskuu 2010	palautekeskustelut	Annika, Malla ja Hanna	
maalis-huhtikuu 2010	raportointi + Power-Point-esityksen laatimi-	Annika	

	nen		
kevät 2010	vanhempainilta	Hanna ja Malla (+Annika oma esitys)	
kevät-kesä 2010	projektin ja opinnäyte- työn koonti	Annika	
syksy 2010 (n. vko 45)	opinnäytetyö valmis	Annika	

4.2 Tehtävien työvaiheet ja –muodot

Ensimmäinen työvaihe piti sisällään projektin asiasisältöjen suunnittelun ja teoreettisen viitekehyksen etsimisen. Tässä vaiheessa haettiin sopivia työmuotoja opettajien tarpeiden täyttämiseksi, sekä sovittiin projekti aikataulullisesti kaikkia osapuolia tyydyttävään ajanjaksoon huomioiden jokaisen resurssit.

Toinen työvaihe pitää sisällään projektisuunnitelman tarkastelun sekä käytännön asioista sopimisen, jonka jälkeen otetaan projektin ensimmäinen ”tuote” käyttöön tehden oppilaiden kanssa luokan lämpömittarin käytölle säännöt ja sopimalla palkkiojärjestelyistä.

Käytännön puolen hoitaminen on projektivastaavan hommia, joihin kuuluvat tarvikkeiden teko ja hankinta, sekä tarvittavien tehtävien valmistaminen. Työvaihe on konkreettisesti materiaalien valmistamista käsin askarrellen ja osa kopioiden tietokoneelta valmiiksi tehtyjä asioita.

Seuraavassa työvaiheessa on jo kyseessä interventioden pito, jota ennen kaikki projektityöntekijät ovat valmistelleet oman osansa interventioihin projektivastaavan johdolla. Interventioden pito kokonaisuudessaan kattaa käytännön työskentelyn oppilaiden kanssa, joissa harjoitetaan erilaisin leikein yhdessä tehtävää toimintaa, sekä opetellaan vaikuttamaan ryhmän jäsenenä ryhmän toimintaan. Ensimmäisessä interventiossa luodaan ryhmän toiminnan säännöt ja kerrotaan tavoitteet, ideana on herätellä oppilaita yhdessä tekemiselle. Interventio on myös avaus oppilaille projektin osalta, jossa heille kerrotaan projektin tarkoitus ja mitä erilaisilla asioilla heiltä haetaan ja pyritään saavuttamaan. Toinen interventio on pidempikestoisempi ja se toteutetaan Pälkäneen Pikku Sappeessa. Metsäympäristö talvella luo erilaiset puitteet toimia ja on sinänsä haaste niin oppilaille kuin ohjaajille. Metsäpäivän tarkoituksena on saada oppilaat ymmärtämään yhteistyön merkityksen ja ettei yksin voi toimia. Kolmas interventio vie oppilaat syvemmälle miettimään luokkahenkeä ja omaa toimintaa taideterapeuttisen tehtävän avulla. Tehtävän avulla opettajat saavat myös kuvan ryhmädynamiikasta.

Interventioden jälkeen on koonnin ja purkamisen vaihe, jota tehdään tahoillaan, projektivastaava tekee väliraportit ja kokonaisraportit, sekä keskustelee kriittisesti opettajien kans-

sa projektista. Oppilaiden tehtävänä on antaa palautelomakkeen avulla projektista palautetta.

Projektivastaava koostaa projektin tulokset ja projektin kehityskaaren alusta loppuun PowerPoint-esitykseksi, jossa tarkastellaan projektia alkumetreiltä asti aina lopetukseen saakka. Tämä kooste esitellään oppilaiden vanhemmille, joka esitetään vanhempainillassa. Jossa samalla keskustellaan projektin vaikuttavuudesta pidemmällä aikavälillä.

Tämän jälkeen on opinnäytetyön koontia niin projektin kuin teoriaosuuden tiimoilta.

4.3 Resurssien hankinta ja käytösopimukset

Resurssien hankinta jakautuu jokaisen tahon kautta erikseen. Opiskelijalle resurssit tulevat opiskelusuunnitelmaan kuuluvan opinnäytetyön kautta, ammattikorkeakoulu resursoi omalta puoleltaan resurssit opinnäytetyöhön kuuluvien ohjausten kautta ja nelos- ja kolmos-nelosluokan erityisluokan resurssit tulevat perusopetukseen sisältyvistä asiasisällöistä.

4.4 Projektin potentiaaliset ongelmat ja riskit

Erityisiä riskitekijöitä projektissa on aikataulujen yhteensovittaminen ja alkuun pääseminen, jotta voidaan sovituksessa aikataulussa edetä. Toisena riskitekijänä on lasten innostuminen projektille ja kuinka he vastaanottavat uudelta hahmolta ohjeita. Siksi on tärkeää, että oppilaat ja minä saamme tutustua toisiimme, sekä etsiä yhteisiä toimintamalleja. Riskitekijöitä ovat myös torstain 21.1.2010 säätila, jotta päivä onnistuisi, olisi hyvä, että säätila suosisi sen verran, että ulkona olo olisi mahdollista. Samoin käytännön ongelmaksi voi nousta ohjaajien sairastuminen.

Haasteeksi nousee myös projektin tavoitteiden saavuttaminen, mitä projektista jää luokille käteen, sekä se, mitä uusia toimintamalleja he saavat. Myös se, että motivoiko projekti nuoria toimimaan projektissa opittujen ratkaisukeskeisten mallien mukaan. On huomioitava myös opettaja-näkökulma, saivatko he uusia ideoita käytännön työhönsä.

5 PROJEKTIBUDJETTI

Projektissa määritän omaksi tuntihinnakseni 11 euroa ja matkakorvaus on 0,42 euroa/ kilometri.

Menot

- kopiointi ja kopiointipaperi / Koululla saa kopioida ja koulu maksaa kopiointikustannukset
- maalaustarvikkeet / Projekti saa käyttää luokan maalaustarvikkeita
- Metsäpäivän eväät / Kuuluvat oppilaille ns. retkievänä
- Työaika:
  - Suunnittelu- Annika $30\text{h} \times 11\text{e} = 330$ euroa
  - Suunnittelupalaverit $4\text{h} \times 11\text{e} = 44$ euroa
  - Interventiotyöaika $12\text{h} \times 11\text{e} = 132$ euroa
  - Palautteiden purkaminen $20\text{h} \times 11\text{e} = 220$ euroa
  - Vanhempainilta $2\text{h} \times 11\text{e} = 22$ euroa
  - Opinnäytetyön kasaaminen $150\text{h} \times 11\text{e} = 1650$ euroa
- Matkustaminen (välillä Tampere, Linnainmaa – Pälkäne, Kostian Koulu) 36km, yhteensä 10 edestakaista matkaa: $10 \times (36\text{km} \times 2) \times 0,42\text{e/km} = 302,40$ euroa
- Pahviarkit 5kpl A3/ 5e
- Post It- tarralaput 2, 30e
- Menot yhteensä: 2707,70 euroa

Tulot

- pahvinpalaset / Saadaan lahjoituksena

- Kolmen kuukauden opintotuet (verraten opintopisteiden määrään): $467,40\text{e}/\text{kk} \times 3 = 1402,20$ euroa
- Tulot yhteensä: 1402, 20 euroa

Kokonaisuutena budjetti jää miinusbudjetiksi ($2707,70\text{e} - 1402,20\text{e} =$) 1305,50 euron verran, jonka opiskelija maksaa omista tuloistaan koko projektin aikana (n. 9kk).

6 OHJAUSUUNNITELMA

6.1 Projektiryhmän kokoukset

Projektiryhmä kokoontuu kaiken kaikkiaan kolme (tarvittaessa neljä) kertaa ennen interventioiden toteutusta, suunnitellen projektin sisällön, projektitavoitteet ja kuinka tavoitteisiin päästään, sekä projektin haasteet.

Interventioiden jälkeen pidetään pieni purkukokous, jossa arvioidaan kuinka kokonaisuus toimi ja mitä jäi puuttumaan.

Keväällä 2010 interventioiden jälkeen istutaan alas pohtimaan projektin antia, mitkä asiat muuttuivat ja missä onnistuttiin, samalla kirjataan ylös, mitä on projektin ansiosta saavutettu. Käydään läpi projektista saatu palaute oppilaiden ja opettajien kanssa.

Projektin anti esitellään kevään 2010 aikana oppilaiden vanhemmille vanhempainillassa.

6.2 Projektin tiedottaminen ja dokumentointi

Projektin sisäinen tiedottaminen tapahtuu projektiryhmän kanssa sähköpostin ja puhelinkeskusteluiden kautta. Jokainen huolehtii, että omat ideat tulevat muiden tietoon ja huolehtii omalta osaltaan tarvittavasta tiedotuksesta.

Ulkoinen tiedotus on suppeampaa, projekti ei vaadi kuin koulun sisäistä tiedotusta muille opettajille tiedonantona, jonka hoitavat Malla ja Hanna. Vanhemmille teen luokassa toimivaan viikkotiedotteeseen lyhyen tiedotuksen, kuka olen ja mitä teen luokassa, sekä projektin tarkoituksesta.

Projektivastaavana huolehdin erilaisten pöytäkirjojen ja projektipäiväkirjanpidosta, jotka ovat lähinnä omaan käyttööni, jolla varmistan sen, että projektin kannalta tärkeät asiat ovat kirjattu ylös ja pysyvät muistissa.

Projekti dokumentoidaan kokonaisuudessaan valokuvaamalla erinäiset tapahtumat ja niiden kautta koostamalla PowerPoint-esitys.

6.3 Projektin raportointi

Projektista tulee kolme väliraporttia jokaisen toimintahetken jälkeen, ja yksi isompi loppuraportti, jossa käsitellään projektia kokonaisuudessaan.

Väliraportit ovat muodoltaan epävirallisempia, niistä käy ilmi intervention tapahtumat ja kuinka ne onnistuivat, sekä tarkkailtavien oppilaiden kohdalta kirjatut havainnot. Loppuraportti pitää sisällään projektin kokonaisuudessaan, jossa on jo arvioitu projektin onnistumista. Väliraportit ovat pienempiä ja ne ovat projektiryhmän jäsenille tarkoitettuja. Loppuraportti on julkinen, jota voi myös ulkopuoliset tarkastella halutessaan.

6.4 Projektin laadunvarmistus

Laadunvarmistus koostuu monesta osatekijästä, jotka on otettava projektissa huomioon. Projektipäällikkönä minulla on päävastuu projektin etenemisestä aikatauluissa ja huolehdittava, että kaikki tarvittavat asiat on tehty ennen kuin lähdetään käytäntöön. Suunnitelmien pitävyys on tärkeää, kuinka kattavasti suunnitelmat on laadittu, ovatko ne realistisia ja käytännössä toimivia, siksi on hyvä, että olemme yhdessä opettajien kanssa keskustelleet toimivista käytännöistä ja siitä, mitkä asiat voisivat toimia. Aikatauluissa pysyminen on sinänsä haaste, koska projektin alkuvaiheet on rakennettu tiukalla aikataululla, joten on huomioitava yhteistyötahojen resurssit toimia niiden puitteissa.

Laadunvarmistuksen kannalta on huomioitava osaamiseni ohjaajana, tässä kohden nousee kysymykseksi, osaanko ohjata kyseistä ikäryhmää innostavasti ja kannustavasti, sekä niin, että he ymmärtävät tarkoitukseni. Siksi tässä kohden on tärkeää huomioida opettajilta saatava tuki luokassa, koska sinänsä ryhmän koko on jo haaste.

7 KIRJALLISUUS

- Aulio, O. 2004. Suuri leikkikirja. Yli 2000 leikkiä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Hämäläinen, J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Sosiaalipedagogiikan peruskäsitteitä. Kuopion Yliopisto. Opetusjulkaisu 1/1999.
- Karila, K. & Kinos, J. & Virtanen, J. 2001. Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Juva: Ps-Kustannus.
- Kurki, L. 2002. Persoona ja yhteisö. Personalistinen sosiaalipedagogiikka. Jyväskylä: Koprojyvä Oy
- Lions-Quest. 1998. Elämisen laatua nuorille – yhdessä kasvamisen ohjelma. Oppimateriaali peruskoulun 3-6 luokille. Työkirja oppilaille. Pieksamäki: Otava
- Lions-Quest. 1998. Kompassi. Suuntaa elämään. Oppimateriaali 4-7 luokille. Opettajan opas. Pieksamäki: RT-Print Oy
- Murto, P. & Naukkarinen, A. & Saloviita, T. 2001. Inklusion haaste kouluille. Oikeus yhdessä oppimiseen. Jyväskylä: PS-Kustannus
- Mäkinen, P. 2004. Kuminaamat. Pelejä ja leikkejä matkalle. Helsinki: Otava
- Opetushallitus. 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Vammala: Vammalan Kirjapaino OY
- Pälkäneen Kunta. Sivistyslautakunta. 2007. Pälkäneen kunnan kuntakohtainen perusopetuksen opetussuunnitelma vuosiluokille 1-9.
- Perusopetuslaki 21.08.1998/628
- Saloviita, T. 2008. Kaikille avoimeen kouluun. Erilaiset oppilaat tavallisella luokalla. Jyväskylä: PS-Kustannus
- Vilén, M. & Leppämäki, P. & Ekström, L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit

ARVIOINTILOMAKE RYHMÄN KÄYTTÄYTYMISEN SEURANNASSA

Miltä luokan toiminta näyttää nyt, erityispiirteitä:

Kuinka toiminta on muuttunut edellisestä kerrasta:

Mitkä asiat vahvistivat intervention kautta oppimista:

Mitkä asiat eivät toteutuneet interventiossa:

Erityishuomioita toiminnassa:

Miten ohjaus toteutui:

Kuinka oppilaat toimivat:

-
- yhteistyö (tehtiinkö asioita yhteistyössä/johtiko joku liikaa toimintaa/onnistuiko tehtävien jakaminen ryhmässä tehtävän aikana)
- ongelmanratkaisutaidot
- toisten huomiointi

TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

Mitä tavoitteita ja odotuksia asetit projektille?

Kuinka yhteistyö sujui (suunnittelu, toteutus, loppupurkaminen)?

Miten koet luokkahengen lämpömittarin toimivan yhteistoiminnan mittarina?

Miten koit ensimmäisen intervention? Kuvaile sitä, ota huomioon suunnittelu, toteutus, tavoitteet ja ohjaus.

Miten koit toisen intervention? Kuvaile sitä.

Miten koit kolmannen intervention? Kuvaile sitä.

Mitä koit saavasi projektista?

Mitä eväitä projekti antoi tulevaan?

Saavutettiinko projektin tavoitteet?

Mitä jäi uupumaan?

Vapaa sana.

PALAUTELOMAKE OPPILAILLE

Tämä on teidän palautelomake meidän yhteisistä toiminnoista. Muistele mitä olemme tehneet yhdessä ja kuinka ne vaikuttivat sinuun ja ryhmääsi. Vastaa kysymyksiin rehellisesti ja tuo esiin omat mielipiteesi ryhmässä.

Mikä oli mukavinta/hauskinta yhteisissä toiminnoissa?

Mikä oli tylsintä/epämiellyttävintä yhteisissä toiminnoissa?

Mitä teidän ryhmän mielestä oli näiden toimintojen tarkoitus?

Mitä opitte ryhmässä toimimisesta?

Miten koette teidän ryhmässä onnistuneen toisten huomioon ottamisen?

Mitä luokka uusia asioita luokka sai yhteisistä toiminnoista?

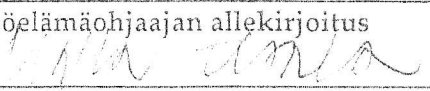

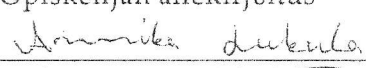
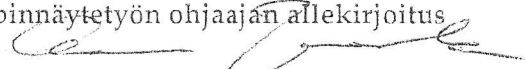
Mitä palautetta antaisitte Annikalle ohjaamisesta? Jäikö jotakin erityistä mieleen?

OPINNÄYTETYÖSOPIMUS

Opinnäytetyön tekijä/t Annika Lukula	Aloituspäivämäärä 18.9.2009
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutus- ohjelma	Yksikkö Sosiaali- ja terveysalan yksikkö
Koulutusohjelman yliopettaja Pirjo Forss-Pennanen	Ehdotus opinnäytetyön ohjaajaksi Anne Järvelin
Opinnäytetyön työnimi (aihe) Yhdessä tehden, kuunnellen ja havain- noiden Ryhmädynamiikan etsimistä yhdessä	
Tutkimusongelma/kehittämistehtävä Projektin tarkoituksena on luoda luokille yhteinen ongelmaratkaisutaitoihin perustuva toimintakulttuuri, joka edistää niiden käsitystään tasa-arvoa, suvaitse- vuudesta ja yhteisöllisyydestä, sekä opettaa yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista. Näihin tartutaan kolmen eollisen interaktion harjoittelun kautta, sekä interaktioiden välillä tapahtunutta muutosta seuraamalla.	
Opinnäytetyön tavoite ja rajaustutkimustulokset • luoda avoimempi ja sallivampi luokkahenki • avata ja laajentaa oppilaiden arkkäsitä • opettaa käyttämään ongelmaratkaisutaitoja sujuvasti arjessa • lisätä sosiaalista kanssakäymistä ja osallistumista luokan sestä • tukea opettajien tekemää työtä • opettaa ottamaan vastuuta taitaan ja niiden seurauksista • opettaa tunnistamaan omia vahvuuksiaan	

OPINNÄYTETYÖSOPIMUS

<p>Opinnäytetyön alustava aikataulu (pvm:t kuukauden tarkkuudella)</p> <p>Aloituspalaveri (ohjaaja, työn tekijä, työelämäohjaaja) [09] 2009</p> <p>Toteutussuunnitelman esittäminen [11] 2009</p> <p>Väli raportointi [02] 2010</p> <p>Ohjaajan tarkastus ja/tai loppupalaveri [04] 2010</p> <p>Opinnäytetyön hyväksyttäväksi jättäminen [08] 2010</p> <p>Opinnäytetyön seminaariesitys [19] 2010</p> <p>Kypsyyskoe [09] 2010</p>
<p>Toimeksiantajan yhteystiedot (yritys, yhteys henkilön nimi, osoite, puhelin, sähköposti)</p> <p>Kestian Kaulu Malla Eisa ja Hanna Kotala Onkkorintie 73, 36600 Pälkäne p.04400-678707</p>
<p>Tämä sopimus on laadittu kolmena kappaleena. Sopimuskappaleet toimitetaan opinnäytetyön tekijälle, toimeksiantajalle sekä työn ohjaajalle. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun opiskelija sitoutuu tekemään toimeksiantajan toimeksiannosta edellä mainitusta aiheesta opinnäytetyön <u>joulukuun 2010</u> mennessä.</p> <p>Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön työssä tarvittavaa tietoa sekä arvioimaan opinnäytetyön valmistuttua sen hyödynnettävyyttä toiminnassaan. Toimeksiantaja maksaa materiaali-, postitus-, matka- ym. mahdolliset kulut laskun mukaan. Toimeksiantaja voi maksaa opinnäytetyön tekijälle palkan.</p> <p>Tämän sopimuksen osapuolet ovat velvolliset pitämään salassa kaiken, mitä he toimeksiannon yhteydessä ovat aaneet tietoonsa asioista, joita voidaan pitää toisen sopijapuolen liikesalaisuutena. Opinnäytetyö käydään läpi ammattikorkeakoulun opinnäytetyöseminaarissa ja se on julkinen asiakirja. Toimeksiantajan tulee erikseen pyytää työn salausta.</p> <p>Ammattikorkeakoulu ei vastaa opinnäytetyön tekijän mahdollisesti aiheuttamasta haitasta tai vahingosta.</p>
<p>Päiväys</p> <p>11.01.2010</p>
<p>Työelämäohjaajan allekirjoitus</p> <p> </p>
<p>Opiskelijan allekirjoitus</p> <p></p>
<p>Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus</p> <p></p>

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Organisaatio, jolle anomus osoitetaan Pälläneen sivistystoimi

Vastuuhenkilö organisaatiossa Mauri Nest

Tutkimuslupan anoja(t) Annika Lukula

Osoite Pietiksenkatu 14B 33, 33580 Tampere

Puhelin 0400 180121

Sähköpostiosoite annika.lukula@cop.fi

Tutkimuksen nimi Yhdessä tehden, kuunnellen ja havainnoiden

Tutkimuksen tarkoitus - Ryhmiädynamiikan etsimistä yhdessä
auttaa oppilaita löytämään ja kokeilemaan
uusia tapoja toimia ryhmässä

Tutkimuksen kohderyhmä kestian koulu, nelosluokka ja
kolmos-nelosluokan erityisluokka

Aineiston keruun arvioitu ajankohta 11.1.2010 - 25.1.2010

Tutkimusmenetelmä projektiohjaus

Tutkimussuunnitelma hyväksytty 11 / 01 2010

Tutkimuksen ohjaaja Anne Jaakonaho

Lupa myönnetään

paikka Pälläne aika 11 / 1 2010

☒ anomuksen mukaisesti ☐ muutosehdotuksin ☐ hylätty

Luvanmyöntäjän allekirjoitus Mauri Nest

LIITTEET ☒ Tutkimussuunnitelma
☐ Kysely/haastattelulomake
☐ Muut liitteet, mitkä _____